

Український державний університет залізничного транспорту

Кафедра фінансів, обліку і аудиту

Організація обліку основних засобів, аналіз з метою підвищення ефективності
їх використання у структурному підрозділі залізниці

Пояснювальна записка і розрахунки
до кваліфікаційної роботи

МРЕ. 300.02.02 ПЗ

Розробила здобувачка групи 215-ОАО-323
спеціальності 071
«Облік і оподаткування»
(роботу виконано самостійно, відповідно
до принципів академічної доброчесності)

_____ Дмитрів Т.І.

Керівник: професор, д-р екон. наук
_____ Кірдіна О.Г.

Рецензент: професор, д-р екон. наук
_____ Каличева Н.Є.

Український державний університет залізничного транспорту

Факультет економічний

Кафедра фінанси, облік і аудит

Освітній рівень: магістр

Спеціальність: 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма «Облік, аудит і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

завідувачка кафедри,
професор, д-р екон. наук

 О.Г.Кірдіна

«30» вересня 2024 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Дмитрів Тетяні Іванівні

1 Тема «Організація обліку основних засобів, аналіз з метою підвищення ефективності їх використання у структурному підрозділі залізниці»
керівник Кірдіна Олена Григорівна, професор, д-р екон. наук

затверджено розпорядженням по економічному факультету від 21.10.2024 №26/24.

2 Строк подання студентом закінченої роботи «10» січня 2025 року.

3 Вихідні дані: підібрати законодавчі акти і нормативні документи з теми кваліфікаційної роботи; вивчити і узагальнити монографічну, наукову, навчальну літературу щодо теми кваліфікаційної роботи; ознайомитися і підібрати сучасні публікації з теми роботи в наукових журналах й інших періодичних виданнях; зібрати, узагальнити, проаналізувати фінансову, статистичну, економічну інформацію про об'єкт дослідження для аналізу ефективності використання основних засобів з метою управління.

4 Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): Теоретичні основи формування інформації про основні засоби, провести фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства для чого

охарактеризувати та дослідити основні показники діяльності. Провести аналіз ефективності використання основних засобів з метою управління ними.

5 Перелік графічного матеріалу: аналіз активу та пасиву балансу підприємства аналіз ліквідності, ділової активності, фінансової стійкості, аналіз фінансових результатів, рентабельності, аналіз основних засобів підрозділу, бухгалтерські проводки.

6 Дата видачі завдання «30» вересня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів	Стан виконання етапів	Примітка
Вибір теми та її затвердження	02.10.24	
Підбір літератури та статистичних матеріалів	03.10-26.10.24	
Консультація з керівником щодо організації роботи	27.10.24	
Огляд джерел інформації	28.10-13.11.24	
Написання чернетки першого розділу дипломної роботи	13.11.24-23.11.24	
Аналітична обробка інформації та написання чернетки другого розділу роботи	24.11-12.12.24	
Обробка матеріалу для написання аналітичних розрахунків третього розділу роботи	13.12-30.12.24	
Перед захист на кафедрі. Кінцеве оформлення роботи	10.01.25	

Студент Дмитрив Т.І. Дмитрів Т.І.
Керівник Кірдина О.Г. Кірдина О.Г.

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота магістра включає в себе 28 слайдів презентації, 112 аркушів пояснювальної записки формату А4, що включає 3 рисунки, 36 таблиць, 36 літературних джерел.

Актуальність теми. Основні засоби є невід'ємною складовою діяльності будь-якого підприємства, вони відіграють важливу роль в економічних процесах. Основні засоби залізничного транспорту – це найважливіша складова процесу перевезень. В умовах воєнного стану, фінансово-економічної кризи та залежності економіки від інших зовнішніх факторів для підприємств все більш актуальною стає проблема обліку основних засобів, формування та відтворення основних засобів, підвищення їх економічної ефективності.

Метою дослідження є дослідження організації обліку основних засобів Служби локомотивного господарства, визначення економічної ефективності основних засобів служби та розробка напрямів оновлення та модернізації основних засобів на підприємстві залізничного транспорту.

Предметом дослідження виступають принципи та методи обліку господарських операції, які пов'язані з рухом основних засобів.

Об'єктом дослідження є Служба локомотивного господарства регіональної філії «Південно-Західна залізниця» АТ «Українська залізниця».

Методи дослідження – узагальнення та порівняння, структурно-логічний, статистичний, аналітичний, коефіцієнтний.

Інформаційною основою дослідження з'явилися наукові праці учених з питань основних засобів, чинні правові та нормативно-законодавчі акти, що регламентують облік основних засобів, а також матеріали періодичних видань, монографії. Для написання роботи використовувались статутні документи, фінансова, податкова, статистична звітність Служби локомотивного господарства, а також первинні документи, облікові реєстри, необхідні для ведення обліку основних засобів в структурному підрозділі залізниці.

Ключові слова: ОСНОВНІ ЗАСОБИ, ЗНОС, АМОРТИЗАЦІЯ, ПЕРЕОЦІНКА, РЕМОНТ, МОДЕРНІЗАЦІЯ, ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ, ФОНДОВІДДАЧА, ФОНДОВЕРНОСТЬ.

ABSTRACT

This qualification work includes 28 presentation slides, 112 pages of an explanatory note in A4 format, featuring 3 figures, 36 tables, and 36 literature references.

Relevance of the topic. Fixed assets are an integral part of the activities of any enterprise, they play an important role in economic processes. Fixed assets of railway transport are the most important component of the transportation process. In conditions of martial law, financial and economic crisis and the dependence of the economy on other external factors, the problem of accounting for fixed assets, the formation and reproduction of fixed assets, and increasing their economic efficiency is becoming increasingly relevant for enterprises.

The purpose of the study is to study the organization of accounting for fixed assets of the Locomotive Service, determine the economic efficiency of the service's fixed assets and develop directions for updating and modernizing fixed assets at the railway transport enterprise.

The subject of the study is the principles and methods of accounting for business transactions related to the movement of fixed assets.

The object of the study is the Locomotive management service of the South-Western Railway regional branch of the Ukrainian Railways joint-stock company.

Research methods - generalization and comparison, structural-logical, statistical, analytical, coefficient.

The information basis of the study was the scientific works of scientists on fixed assets, current legal and regulatory acts regulating the accounting of fixed assets, as well as materials from periodicals, monographs. To write the work, statutory documents, financial, tax, statistical reporting of the Locomotive Service, as well as primary documents, accounting registers necessary for maintaining accounting of fixed assets in the structural unit of the railway were used.

Keywords: FIXED ASSETS, DEPRECIATION, AMORTIZATION, REVALUATION, REPAIR, MODERNIZATION, INVENTORY, FUNDS RETURN, FUNDS EQUITY.

Зміст

Вступ	8
1 Теоретичні основи формування інформації про основні засоби	11
1.1 Економічний зміст поняття основних засобів	11
1.2 Класифікація основних засобів і їх оцінка	13
1.3 Організаційно – економічна характеристика служби локомотивного господарства	16
Висновки до першого розділу	36
2 Організація обліку основних засобів служби локомотивного господарства	38
2.1 Нормативно-законодавча база з обліку основних засобів	38
2.2 Документальне оформлення руху основних засобів	39
2.3 Синтетичний облік основних засобів	50
2.4 Нарахування та облік амортизації, зносу основних засобів	62
2.5 Облік витрат з ремонту основних засобів	71
2.6 Переоцінка основних засобів	74
2.7 Інвентаризація основних засобів і відображення результатів у обліку	78
2.8 Відображення основних засобів у звітності	81
Висновки до другого розділу	84
3 Оцінка економічної ефективності основних засобів та застосування інформаційних систем в організації обліку	88
3.1 Аналіз стану, руху та ефективності використання основних засобів у складі необоротних активів	88

					МРЕ. 300.02.02							
Ізм.	Лист	№ докум.	Підпис	Дата	Організація обліку основних засобів, аналіз з метою підвищення ефективності їх використання у структурному підрозділі залізниці	Літ.		Лист		Листів		
Разробив		Дмитрів Т.І.		08.01								
Перевірив		Кірдіна О. Г.		08.01					6	112		
Рецензент		Каличева Н.С.				УкрДУЗТ						
Н. Контр.		Орлова В.М.										
Затвердив		Кірдіна О.Г.		08.01								

3.2 Основні заходи для проведення модернізації рухомого складу	91
3.3 Застосування інформаційних систем в організації обліку основних засобів залізничного транспорту	101
3.4 Напрями оновлення та модернізації основних засобів підприємств залізничного транспорту	103
Висновки до третього розділу	105
Висновки	106
Перелік використаних джерел	109
Додаток А - Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.2023 р.	113
Додаток Б - Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2023 р.	114

					ПЗ	Арк.
						5
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Вступ

Основні засоби є невід'ємною складовою діяльності будь-якого підприємства, вони відіграють важливу роль в економічних процесах.

Актуальність теми. Основні засоби є невід'ємною складовою діяльності будь-якого підприємства, вони відіграють важливу роль в економічних процесах. Основні засоби залізничного транспорту – це найважливіша складова процесу перевезень. В умовах воєнного стану, фінансово-економічної кризи та залежності економіки від інших зовнішніх факторів для підприємств все більш актуальною стає проблема обліку основних засобів, формування та відтворення основних засобів, підвищення їх економічної ефективності .

Для чіткого розуміння економічних процесів виникає необхідність дослідити економічну сутність основних засобів, зокрема у нормативно-правовому забезпеченні.

З аналізу поглядів вчених (Сухарський В.С., Бондарчук В.В., Бабаєв Ю. А., Вашків П.Г., Панчук Л.В., Фамінський І. П., Бабяк Н. Д., Довгалюк Н.В.) переважна частина науковців взяли за основу закріплене законодавством визначення . Питання основних засобів розробляється як вітчизняними вченими, так і закордонними класиками сучасними фахівцями та багатьма іншими. Їх різні підходи до вивчення проблематики обліку основних засобів заслуговує на оцінку якості проведених наукових досліджень.

У сучасних умовах для підвищення ефективності роботи залізничного транспорту необхідно забезпечити збалансування планів перевезень та прагнути мінімізувати витрати на переміщення вантажів та пасажирів, використовуючи переваги залізничного транспорту, і забезпечити високу якість транспортного обслуговування споживачів транспортних послуг. Високі показники якості транспортного обслуговування залежать від ефективної роботи підприємств, серед яких одне з найважливіших місць належить Службі локомотивного господарства.

Тому в кваліфікаційній роботі вивчена організація обліку основних засобів на одному із підприємств залізничного транспорту – Служби локомотивного господарства. Служба локомотивного господарства є структурним підрозділом регіональної філії «Південна-Західна залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця».

При обранні теми ставилась мета відзначити особливості організації обліку основних засобів в Службі локомотивного господарства.

Для досягнення поставленої мети у роботі необхідно вирішити наступні завдання:

- визначити сутність поняття основних засобів;
- ознайомиться з нормативно - законодавчою базою з обліку основних засобів;
- дослідити методичні підходи щодо оцінки основних засобів;
- надати характеристику об'єкту дослідження (Служба локомотивного господарства);
- здійснити аналіз фінансового стану підприємства;
- вивчити господарські операції, які пов'язані з рухом основних засобів;
- охарактеризувати первинні документи з руху основних засобів;
- відобразити господарські операції на рахунках бухгалтерського обліку;
- надати оцінку рівню та ефективності управління основними засобами;
- побудувати модель управління основними засобами Служби локомотивного господарств.

У роботі приведений ряд прикладів бухгалтерського обліку основних засобів, також бухгалтерські проводки, що відображають основні господарські операції.

Предметом дослідження виступають принципи та методи обліку господарських операцій, які пов'язані з рухом основних засобів.

Методи дослідження – узагальнення та порівняння, структурно-логічний, статистичний, аналітичний, коефіцієнтний.

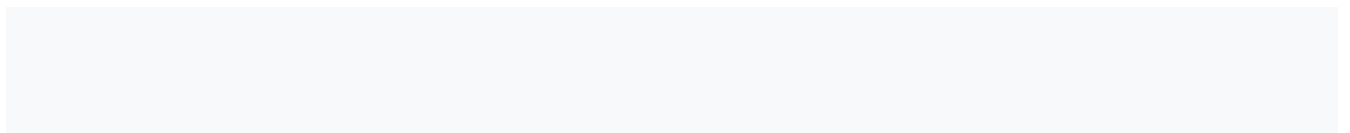
Інформаційною основою дослідження з'явилися наукові праці учених з

питань основних засобів, чинні правові та нормативно-законодавчі акти, що регламентують облік основних засобів, а також матеріали періодичних видань, монографії. Для написання роботи використовувались статутні документи, фінансова, податкова, статистична звітність Служби локомотивного господарства, а також первинні документи, облікові реєстри, необхідні для ведення обліку основних засобів в структурному підрозділі залізниці.

Особистий внесок здобувача. У кваліфікаційній роботі надані напрями оновлення та модернізації основних засобів підприємств залізничного транспорту.

При вивченні проблеми та написанні роботи автором була використана інформація, у тому числі текст, визначення певних характеристик, які містяться у перелічених джерелах [1 - 36], наведених у списку використаних джерел, а також інформація, отримана в результаті консультування з керівником роботи, науковими, науково-педагогічними працівниками та іншими особами, яка є неопублікованими авторськими напрацюваннями (найсучасніша інформація дослідницького, інноваційного характеру), дозволеними для використання автору цієї роботи виключно при виконанні тільки цієї дипломної роботи. Результатами роботи автора є аналіз та розрахунки щодо модернізації рухомого складу у Службі локомотивного господарства.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел та додатків. Повний обсяг роботи 112 сторінок. У роботі міститься 36 таблиць, 3 рисунків, 2 додатків. Список використаних джерел нараховує 36 найменувань.

1 Теоретичні основи формування інформації про основні засоби

1.1 Економічний зміст поняття основних засобів

Основними нормативно-правовими актами, які врегульовують облік основних засобів на вітчизняних підприємствах є Податковий кодекс України та Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби».

Прийнято вважати, що термінами «основні фонди» і «основні засоби» визначено одні й ті самі об'єкти, проте перший із термінів використовується в податковому законодавстві, а другий – у бухгалтерському обліку. До 2011 року в податковому законодавстві використовувалося поняття «основні фонди», яке було частково ліквідовано шляхом заміни на «основні засоби» в п'ятому розділі «податок на прибуток». Що ж до інших податків, то поняття «основні фонди» залишилось.

Однак в економічній теорії термін «основні фонди» почали використовувати задовго до появи в Україні податкового обліку. Одним з перших визначень терміну «основні фонди» є висловлювання А. Сміта про те, що «фондом є будь-яке накопичення продуктів землі і промислової праці. Фонд буде капіталом лише в тому випадку, якщо він приносить власнику дохід чи прибуток». Отже, А. Сміт визначав фонди як матеріальну основу для утворення капіталу. Іншим є енциклопедичне визначення основних фондів, сформульоване за радянських часів, як «сукупності засобів виробництва, що використовуються більше одного виробничого циклу і поступово переносять свою вартість на створюваний продукт». Стосовно сутності основних засобів, то сучасні зарубіжні економісти вважають їх засобами, які мають значний термін експлуатації, використовуються підприємством, а їх придбання не має на меті подальший перепродаж. Тобто основна увага акцентується на тривалому терміні використання, а також на тому, що основними засобами активи стають лише з моменту введення в експлуатацію. Але відсутність вказівок на те, що ці засоби зношуються і їх вартість втрачається

поступово, подібні визначення роблять дещо поверхневими і неповними.

Доцільно також зазначити, що визначення основних засобів у бухгалтерському та податковому обліку відрізняється і тим, що Податковий кодекс України встановлює вартісний критерій основних засобів, який в бухгалтерському обліку підприємств мають право визначати самостійно. Згідно податкового законодавства основні засоби, введені в експлуатацію з 23 травня 2020 р. мають відповідати вартісному критерію 20 000 грн.

У економічній практиці існують різні підходи до визначення поняття «Основні засоби», деякі з них представлені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 - Підходи до визначення поняття «основні засоби»

Автор	Визначення основних засобів
1	2
Сухарський В.С.	засоби праці виробничого і невиробничого призначення (будівлі, споруди, машини, передавальні пристрої, інвентар і т.п.), що беруть участь у процесі виробництва впродовж багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово (в міру зношення) переносять свою вартість на вироблену продукцію
Бондарчук В.В.	матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)
Бабаєв Ю. А., Вашків П.Г.	частина майна, використовувана як засоби праці при виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг або для управління організацією протягом періоду, що перевищує 12 місяців, або звичайний операційний цикл, якщо він перевищує 12 місяців
Панчук Л.В.	сукупність матеріально-суттєвих цінностей, діючих в натуральній формі і протягом як матеріального виробництва, так і в невиробничій сфері
Фамінський І. П.	засоби праці, що експлуатуються довше ніж один рік і мають вартість понад встановлений ліміт; виняток становить лабораторне обладнання, повністю і багаторазово беруть участь у процесі виробництва; переносять свою вартість на готову продукцію частинами, по мірі зносу

Продовження таблиці 1.1

1	2
Бабяк Н. Д.	засоби праці, що є матеріально-речовими елементами, грошовим вираженням яких є основні виробничі і невиробничі фонди.
Довгалюк Н.В.	матеріальні активи будь-якої форми власності, багаторазово задіяні у виробничих циклах, зберігають свою природну форму, передаючи свою вартість продуктам частинами, строк корисного використання яких перевищує один рік (або операційний цикл), призначених для експлуатації підприємством, для оренди іншим фізичним або юридичним особам, які як сукупність дозволяє отримати економічні вигоди для компанії

З аналізу поглядів вчених бачимо що переважна частина науковців взяли за основу закріплене законодавством визначення, що наводиться в НП(С)БО № 7 «Основні засоби», – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, виконання робіт і надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Відповідно Податкового кодексу України «Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) його використання.

Іншими словами, якщо підприємство придбало які-небудь ресурси (у цьому випадку - об'єкти основних засобів), вартість яких визначена, і сподівається, використовуючи ці ресурси у своїй діяльності, отримати прибуток, то такі ресурси

відповідають поняттю активів і можуть відображатися в балансі підприємства.

1.2 Класифікація основних засобів і їх оцінка

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікують за групами, наведеними у таблиці 2.

На підприємстві основні засоби надходять у результаті різних господарських операцій. Залежно від способу надходження згідно НП(С)БО 7 використовуються два види оцінки основних засобів: історичну або справедливу вартість.

Таблиця 1.2 - Класифікація основних засобів

Основні засоби	
Основні засоби	Інші необоротні матеріальні активи
- земельні ділянки	- бібліотечні фонди
- капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	- малоцінні необоротні матеріальні активи
- будівлі, споруди та передавальні пристрої	- тимчасові (нетитульні) споруди
- машини та обладнання	- природні ресурси
- транспортні засоби	- інвентарна тара
- інструменти, прилади, інвентар (меблі)	- предмети прокату
- тварини, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю	- інші необоротні матеріальні активи
- багаторічні насадження, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю, а також плодоносні рослини	
- інші основні засоби	

Первісна вартість основних засобів, як історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів, включає такі витрати:

- суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);
- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються в зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;
- суми ввізного мита;
- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству);
- витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів;
- витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Таблиця 1.3 - Оцінка основних засобів залежно від способу їх надходження

Спосіб надходження основних засобів	Вид оцінки
Придбання основних засобів за грошові кошти	Первісна вартість, яка включає ціну постачальника без ПДВ та всі витрати, пов'язані з доставкою, навантаженням, розвантаженням, монтажем та установкою
Придбання за рахунок кредитів банку	Первісна вартість, яка включає ціну постачальника без ПДВ та всі витрати на придбання, але без обліку витрат на сплату відсотків за кредит банку
Безоплатне одержання	Справедлива вартість
Створення власними силами	Первісна вартість, яка визначається як сума прямих і загальновиробничих витрат
Отримання як внеску до статутного капіталу	Справедлива вартість
Отримання як надлишку під час інвентаризації	Справедлива вартість
Придбання в обмін на подібні активи	Залишкова вартість переданих основних засобів
Придбання в обмін на неподібні активи	Балансова вартість переданих активів

Справедлива вартість - вартість, яка може бути отримана в операціях обміну між зацікавленими і незалежними сторонами

Залишкова вартість - це різниця між первісною вартістю і сумою зносу.

Балансова вартість - це вартість, по якій об'єкти відображаються в балансі.

Подібні об'єкти – об'єкти, які мають однакове функціональне призначення та однакову справедливую вартість

1.3 Організаційно – економічна характеристика служби локомотивного господарства

Служби локомотивного господарства є структурним підрозділом регіональної філії «Південна-Західна залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця» (далі – Залізниця). Служба у своїй діяльності керується законодавством України, актами акціонерного товариства «Українська залізниця», Залізниці.

Повне найменування Підрозділу – структурний підрозділ Служба локомотивного господарства є структурним підрозділом регіональної філії «Південна-Західна залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця».

Для здійснення адміністративних, виробничих та господарських операцій у межах повноважень, Служба має печатку зі своїм скороченим найменуванням і повним найменуванням Залізниці та Товариства українською мовою, із зазначенням коду ЄДРПОУ Залізниці й через дріб – цифрового (числового) номера ідентифікації Служби. Служба також може мати штампи та бланки зі своїм найменуванням і зазначенням належності до Залізниці та Товариства.

Для ведення фінансово-господарської діяльності, здійснення розрахункових операцій Залізниця має поточний рахунок для Служби.

Служба складає баланс, який є частиною окремого балансу Залізниці.

В оперативному підпорядкуванні Служби з питань організації перевізного процесу перебувають структурні підрозділи Залізниці, які розташовані в межах обслуговування Служби.

Служба є однією з організаційних ланок на залізничному транспорті, яка

здійснює перевезення пасажирів, вантажу та вантажобагажу у визначеному регіоні та іншу виробничу діяльність, не заборонену чинним законодавством.

Основними завданнями Служби є:

- своєчасне та якісне здійснення перевезень пасажирів, вантажу, вантажобагажу й пошти, забезпечення рівноправного доступу до перевезень усіх замовників, а також надання послуг із користування спорудами та пристроями для задоволення потреб у перевезеннях вантажів і пасажирів у визначеному регіоні транспортної мережі;
- організація та забезпечення руху поїздів за графіком із дотриманням вимог безпеки руху;
- створення безпечних умов для життя й здоров'я громадян, які користуються послугами залізничного транспорту, та забезпечення охорони праці працівників;
- розвиток і розширення сфери транспортних послуг споживачам без обмеження за ознаками власності та видами діяльності;
- забезпечення чіткої взаємодії всіх підрозділів та ланок, що беруть участь у перевізному процесі;
- комплексний розвиток та зміцнення матеріально-технічної бази;
- забезпечення охорони навколишнього середовища від забруднення та інших шкідливих впливів.

Служба відповідно до покладених на неї завдань:

- здійснює оперативне керівництво виробничими підрозділами Залізниці, які знаходяться в її межах у частині організації експлуатаційної роботи, забезпечення безпеки руху поїздів та охорони праці;
- досліджує ринок транспортних послуг, розробляє та погоджує з відповідними структурними підрозділами апарату управління Залізниці перспективні плани розвитку й розширення сфери транспортного обслуговування;
- здійснює оперативне керівництво рухом поїздів у межах Служби;
- здійснює відповідно до обсягів, затверджених Залізницею, планування перевезень, визначає обсяги перевезень вантажів для станцій та інших підрозділів,

що входять до її складу, доводить їм норми щодо забезпечення рухомим складом;

- здійснює згідно з галузевими завданнями виконання плану перевезень вантажів і пасажирів;

- забезпечує згідно з галузевими науково-технічними нормативами впровадження єдиної науково-технічної та інвестиційної політики, удосконалення технологічних процесів, впровадження світового досвіду;

- здійснює заходи з виконання комплексу галузевих і регіональних програм, спрямованих на підвищення якості та конкурентоспроможності транспортних послуг;

- організовує забезпечення мобілізаційної готовності технічних засобів та готовності до роботи в екстремальній ситуації захисних споруд і спеціальних об'єктів, розробляє та забезпечує реалізацію щодо захисту державної, службової та комерційної таємниці й впровадження системи колективної безпеки, провадить діяльність, пов'язану з державною таємницею;

- забезпечує контроль за повним і своєчасним надходженням коштів за надані транспортні послуги. Здійснює розрахунки за виконані роботи й послуги. Вживає заходів щодо зниження витрат і підвищення прибутку (доходів);

- забезпечує контроль та дотримання дисципліни цін і тарифів, правильність їх застосування;

- організовує та контролює виконання положень митного законодавства під час перевезення вантажів під митним контролем;

- організовує роботу з метою отримання додаткових доходів за рахунок надання клієнту повного комплексу транспортно-експедиційних послуг;

- надає за договором підприємствам, організаціям, установам, громадянам – суб'єктам підприємницької діяльності в тимчасове користування станційні підвищені колії, склади, майданчики, які розташовані біля станційних та інших колій, що перебувають на балансі Залізниці (місця незагального користування);

- укладає із підприємствами, організаціями, установами, громадянами – суб'єктами підприємницької діяльності договори на складування вантажів у смузі відведення Залізниці;

- веде зовнішньоекономічну діяльність відповідно до чинного законодавства України;

- вживає заходів щодо зміцнення виробничої дисципліни, поліпшення культури праці та організації підготовки кадрів;

- здійснює керівництво роботою з організації, нормування та оплати праці;

- веде в установленому порядку бухгалтерський та статистичний облік і звітність;

- взаємодіє з місцевими органами державної виконавчої влади з питань компенсації збитків від приміських перевезень та інших операцій з обслуговування клієнтури відповідно до чинного законодавства;

- забезпечує функціонування інфраструктури залізничного транспорту;

- забезпечує діяльність автомобільного вантажного транспорту та вантажного залізничного транспорту;

- здійснює транспортне оброблення вантажів;

- провадить діяльність у сфері інжинірингу;

- забезпечує функціонування складського господарства;

- веде підсобно-допоміжну діяльність:

- а) торгівлю продовольчими та непродовольчими товарами; організацію громадського харчування, виробництво продовольчих та непродовольчих товарів, надання населенню комунально-побутових та інших видів платних послуг; виконання будівельно-монтажних та ремонтних робіт; здійснення функцій замовника, контролю за будівництвом об'єктів виробничого призначення, житла та соціальної сфери, забезпечення експлуатації житла; проведення перевірок технічного стану та ремонту ваг підприємств та інших замовників згідно з договорами й надання їх на державну повірку; надання в користування кімнат відпочинку, готельних послуг; надання послуг з доставляння квитків та багажу;

- б) надання послуг з організації та безпеки спеціальних видів зв'язку; надання послуг з криптографічного захисту інформації;

- провадить інші види діяльності, не заборонені чинним законодавством України.

Права Служби:

- 1) видавати вказівки щодо організації експлуатаційної роботи, організації безпеки руху поїздів, охорони праці, які є обов'язковими для виконання всіма виробничими підрозділами Залізниці, які розташовані в межах Служби;
- 2) за дорученням Товариства, Залізниці укладати угоди, набувати майнові та немайнові права, виконувати покладені на неї обов'язки;
- 3) реалізувати транспортні послуги на підставі тарифів, встановлених згідно з чинним законодавством;
- 4) відповідно до Статуту залізниць України має право на переадресування вагонів, а також укладання договорів на відвантаження вантажів.

Обов'язки Служби:

- 1) виконання державних замовлень, контрактів, договорів і замовлень Залізниці й Товариства, які доведені в установленому порядку;
- 2) забезпечення своєчасного освоєння нових виробничих потужностей та введення в дію придбаного обладнання;
- 3) забезпечення надання транспортних послуг у регіоні відповідно до державного замовлення, контрактів та замовлень Товариства, Залізниці, укладених договорів перевезення;
- 4) створення належних умов для високопродуктивної праці, забезпечення додержання законодавства про працю, правил і норм охорони праці, соціального страхування, прав працівників, гарантованих законодавством про охорону праці, функціонування системи управління охороною праці;
- 5) забезпечення повного збору платежів за перевезення пасажирів, вантажу, вантажобагажу та пошти й надані послуги;
- 6) здійснення заходів щодо вдосконалення організації заробітної плати працівників з метою посилення їхньої матеріальної зацікавленості як у результатах особистої праці, так і в загальних підсумках роботи Дирекції, забезпечення економного й раціонального використання фонду оплати праці та своєчасних розрахунків із працівниками;
- 7) забезпечення своєчасної сплати податків і зборів (обов'язкових платежів)

згідно з чинним законодавством;

8) виконання норм і вимог щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання й відтворення природних ресурсів та екологічної безпеки.

Керівництво Службою здійснює начальник Служба, який призначається на посаду та звільняється з посади в порядку, встановленому Товариством.

Начальник Служби:

1) вирішує питання діяльності Служби, за винятком тих, які належать до компетенції Залізниці та Товариства;

2) діє на підставі розпорядчих, а також інших актів Залізниці та Товариства, представляє Товариство, Залізницю та Службою в усіх установах і організаціях;

3) розпоряджається коштами та майном відповідно до наказів та інших розпорядчих документів Товариства та Залізниці;

4) укладає за довіреністю договори, угоди, видає доручення;

5) несе відповідальність за виконання своїх обов'язків згідно з чинним законодавством, належне дотримання вимог нормативних документів у сфері експлуатаційної діяльності;

6) несе відповідальність за організацію всього комплексу відбудовних робіт під час ліквідації транспортних подій;

7) несе повну відповідальність за виробничо-фінансову діяльність Служби, за формування та виконання планових показників фінансово-господарської діяльності Служби;

8) несе персональну відповідальність за ефективність використання державних коштів під час закупівель товарів, робіт та послуг;

9) призначає на посаду та звільняє з посади працівників Служби згідно із затвердженою номенклатурою посад та штатним розписом;

10) надає пропозиції директорові виконавчому Залізниці про призначення на посаду й звільнення з посади керівних працівників підрозділів, яких за номенклатурою посад призначає директор виконавчий Залізниці;

11) подає, через службу перевезень Залізниці, на затвердження директорові

виконавчому Залізниці штатний розпис Служби ;

12) у межах компетенції видає накази та розпорядження, обов'язкові для виконання підрозділами, що входять до складу Залізниці й розташовані в межах регіону Дирекції, стосовно організації перевізного процесу;

13) є начальником цивільного захисту Служба;

14) забезпечує охорону державної таємниці;

15) координує та контролює діяльність мобілізаційних, режимно-секретних органів та органів спеціального зв'язку; забезпечує виконання законів України, актів Президента України й Кабінету Міністрів України щодо захисту державної таємниці та інформації з обмеженим доступом у підрозділах Залізниці, розташованих у регіоні діяльності Служби.

Фінансування діяльності Служби здійснює Товариство у встановленому ним порядку.

Обрання форми та системи оплати праці, встановлення працівникам конкретних розмірів тарифних ставок, відрядних розцінок, посадових окладів, винагород, надбавок і доплат з дотриманням норм і гарантій, передбачених законодавством, галузевою угодою та колективним договором здійснюється відповідно до порядку, встановленого Товариством та Залізницею.

Підрозділ проводить нарахування та здійснює розрахунки з оплати праці й за іншими виплатами з працівниками підрозділу й фізичними особами, які не є працівниками підрозділу, передбачені законодавством, галузевою угодою та колективним договором відповідно до порядку, встановленого Товариством і Залізницею. Нараховує, утримує та сплачує податки, збори, обов'язкові платежі до бюджету та фондів у порядку, встановленому законодавством.

Служба здійснює господарські та фінансові операції через банківські рахунки, відкриті на ім'я Залізниці, від її імені.

Служба веде бухгалтерський, податковий, статистичний і оперативний (управлінський) облік своєї господарської діяльності та складає фінансову, податкову, статистичну й оперативну (управлінську) звітність, яку подає Залізниці.

Для організації нарахування та сплати податків, за якими об'єкти

оподаткування є такими, що використовуються або якими наділена Залізниця,

Служба несе відповідальність за повноту та своєчасність нарахування та сплати податків і зборів.

Фінансові та податкові документи, зокрема й звітність (фінансову, податкову, статистичну тощо) Служби підписують начальник і головний бухгалтер (уповноважена особа) або інші уповноважені особи, які виконують їх обов'язки.

Відповідальність за правильність і достовірність бухгалтерського й податкового обліку та звітності, а також за їх своєчасне надання відповідним органам, Залізниці та Товариству відповідно до законодавства і Статуту Товариства несуть начальник та головний бухгалтер (уповноважена особа) Служби згідно з законодавством.

Відносини Служби з підприємствами, організаціями, установами, які не входять до складу Залізниці, і громадянами в усіх сферах виробничої діяльності здійснюються на договірних засадах.

Контроль за діяльністю Служби здійснюється згідно з чинним законодавством.

В роботі проведено аналіз фінансового стану службі локомотивного господарства на підставі фінансової звітності.

Аналіз динаміки господарських засобів надано у таблиці 1.4.

З наведеної таблиці ми можемо зробити висновок, що на кінець звітного періоду господарські засоби збільшились в абсолютному виразі на 396758 тис. грн., що в відносному виразі складає 10,96 %. Найбільший вплив на збільшення мало збільшення основних засобів за залишковою вартістю- 437653 тис. грн. та запасів - 14964 тис. грн. Незважаючи на те, що незавершені капітальні інвестиції та дебіторська заборгованість значно зменшились на кінець звітного періоду відповідно на 40706 тис. грн. та 13643 тис. грн. , що в відносному виразі складає 31,39 %. та 39,64 %.

Таблиця 1.4 - Аналіз динаміки господарських засобів Служби локомотивного господарства

Показник	На початок звітної періоду, тис. грн.	На кінець звітної періоду, тис. грн.	Відхилення		Темп росту %
			Абсолютне +/- тис. грн.	Відносне %	
1	2	3	4	5	6
Нематеріальні активи за залишковою вартістю	223	73	-150	-67,26	32,74
-первісна вартість	1337	1337	-	-	100,0
-накопичена амортизація	1114	1264	150	13,46	113,46
Незавершені капітальні інвестиції	130256	89550	-40706	-31,39	68,61
Основні засоби за залишковою вартістю	2892343	3329996	437653	15,13	115,13
-первісна вартість	4881887	5659813	777926	15,94	115,94
-знос	1989544	2329817	340273	17,10	117,10
Інші необоротні активи	218	218			100,0
Запаси	549140	564104	14964	2,73	102,73
Виробничі запаси	548004	562866	14862	2,71	102,71
Товари	1136	1238	102	8,98	108,98
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	367	353	-14	-3,81	96,19
Дебіторська заборгованість за авансами	34419	20776	-13643	-39,64	60,36
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	42	23	-19	-45,24	54,76
Інша поточна дебіторська заборгованість	7496	4873	-2623	-34,99	65,01
Витрати майбутніх періодів	4	1	-3	-75,0	25,0
Інші оборотні активи	5752	7051	1299	22,58	122,58
БАЛАНС	3620260	4017018	396758	10,96	110,96

Аналіз динаміки джерел господарських засобів служби надано у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 - Аналіз динаміки джерел господарських засобів Служби локомотивного господарства

Показник	На початок звітної періоду тис. грн.	На кінець звітної періоду тис. грн.	Відхилення		Темп росту %
			Абсолютне +/- тис. грн.	Відносне %	
1	2	3	4	5	6
Додатковий капітал	170115	170115	-	-	100,0
Інші довгострокові зобов'язання	14572	11793	-2779	-19,07	80,93
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	71213	77135	5922	8,32	108,32
Поточна кредиторська заборгованість за:					
- товари, роботи, послуги	45376	124157	78781	173,62	273,62
- розрахунками з бюджетом	3506	4639	1133	32,32	132,32
- розрахунками зі страхування	4422	8078	3656	82,68	182,68
- розрахунками з оплати праці	12451	16676	4225	33,93	133,93
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	309	184	-125	- 40,45	59,55
Поточні забезпечення	120183	143533	23350	19,43	119,43
Доходи майбутніх періодів	3355	3382	27	0,81	100,81
Інші поточні зобов'язання	66233	16810	-49423	-74,62	25,38
БАЛАНС	3620260	4017018	396758	10,96	110,96

Наведена вище таблиця показує нам, що джерела господарських засобів на кінець звітної періоду збільшились, як і господарські засоби на 10,96 %, що в абсолютному виразі - 396758 тис. грн. Найбільший вплив на збільшення мала

поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, яка збільшилась на 78781 тис. грн. Також збільшення відбулося по поточним забезпеченням на 23350 тис. грн.

Незважаючи на те, що інші поточні зобов'язання та інші довгострокові зобов'язання значно зменшились на кінець звітного періоду відповідно на 49423 тис. грн. та 2779 тис. грн. , що в відносному виразі складає 74,62 %. та 19,07 % , в цілому вони не оказали вплив на загальне зростання джерел господарських засобів.

У таблиці 1.6 наведено аналіз структури господарських засобів, які зменшились.

Таблиця 1.6 - Аналіз структури господарських засобів Служби

Показник	На початок періоду		На кінець періоду		Відхилення	
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
Нематеріальні активи за залишковою вартістю	223	0,01	73	0,002	-150	-0,008
Незавершені капітальні інвестиції	130256	3,59	89550	2,23	-40706	-1,36
Основні засоби за залишковою вартістю	2892343	79,89	3329996	82,892	437653	3,002
Інші необоротні активи	218	0,009	218	0,005	-	-0,004
Запаси	549140	15,17	564104	14,04	14964	-1,13
Дебіторська заборгованість за авансами	34419	0,95	20776	0,52	-13643	-0,43
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	42	0,001	23	0,001	-19	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	7496	0,21	4873	0,12	-2623	-0,09
Витрати майбутніх періодів	4	-	1	-	-3	-
Інші оборотні активи	5752	0,16	7051	0,18	1299	0,02
БАЛАНС	3620260	100,0	4017018	100,0	396758	-

Найбільшу питому вагу мають основні засоби за залишковою вартістю, що є притаманним для підприємств залізничного транспорту, тому що залізничний транспорт є фондомісткою галуззю. Вартість основних засобів збільшилась на

437653 тис грн., їх питома вага у структурі господарських засобів як на початок , так і на кінець звітної року має найбільший відсоток і складає 79,89 % та 82,892 % відповідно. Найменшу питому вагу (0,1%) мають витрати майбутніх періодів, дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, інша поточна дебіторська заборгованість які зменшились на кінець звітної періоду.

Аналіз структури джерел господарських засобів наведено у таблиці 1.7.

Таблиця 1.7 - Аналіз структури джерел господарських засобів Служби локомотивного господарства

Показник	На початок періоду		На кінець періоду		Відхилення	
	тис. грн.	питома вага,%	тис. грн.	питома вага,%	тис. грн.	питома вага,%
1	2	3	4	5	6	7
Додатковий капітал	170115	4,70	170115	4,23	-	-0,47
Інші довгострокові зобов'язання	14572	0,40	11793	0,29	-2779	-0,11
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	71213	1,97	77135	1,92	5922	-0,05
Поточна кредиторська заборгованість за:						
- товари, роботи, послуги	45376	1,25	124157	3,09	78781	1,84
- розрахунками з бюджетом	3506	0,1	4639	0,12	1133	0,02
- розрахунками зі страхування	4422	0,12	8078	0,20	3656	0,08
розрахунками з оплати праці	12451	0,34	16676	0,42	4225	0,08
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	309	0,01	184	0,01	-125	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	3108525	85,86	3440516	85,65	331991	-0,21
Поточні забезпечення	120183	3,32	143533	3,57	23350	0,25
Доходи майбутніх періодів	3355	0,1	3382	0,08	27	-0,02

Продовження таблиці 1.7

1	2	3	4	5	6	7
Інші поточні зобов'язання	66233	1,83	16810	0,42	-49423	-1,41
БАЛАНС	3620260	100,0	4017018	100,0	396758	-

З таблиці бачимо, що найбільш питома вага у структурі джерел господарських засобів на кінець звітного року займають поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків, питома вага у структурі джерел господарських засобів як на початок, так і на кінець звітного року має найбільший відсоток і складає 85,86% та 85,65 % відповідно. Найменшу питому вагу мають поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами, поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, інші довгострокові зобов'язання, доходи майбутніх періодів, питома вага яких незначно змінилася на кінець звітного періоду.

У таблиці 1.8 наведений аналіз динаміки оборотних активів.

Таблиця 1.8 – Аналіз динаміки оборотних активів Служби

Показник	На початок періоду, тис. грн.	На кінець періоду, тис. грн.	Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %	Темп росту, %
1	2	3	4	5	6
Запаси	549140	564104	14964	2,73	102,73
Виробничі запаси	548004	562866	14862	2,71	102,71
Товари	1136	1238	102	8,98	108,98
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	367	353	-14	-3,81	96,19
Дебіторська заборгованість за авансами	34419	20776	-13643	-39,64	60,36
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	42	23	-19	-45,24	54,76
Інша поточна дебіторська заборгованість	7496	4873	-2623	-34,99	65,01
Витрати майбутніх періодів	4	1	-3	-75,0	25,0
Інші оборотні активи	5752	7051	1299	22,58	122,58
Разом	597220	597181	-39	-0,01	99,99

Із наведеної таблиці ми можемо побачити, що оборотні активи на кінець звітнього періоду зменшилися на 39 тис. грн., що в відносному виразі складає 0,01 %. Найбільш зменшення в динаміці оборотних активів спостерігається по дебіторської заборгованості за авансами - 13643 тис. грн. А також зниження у звітному періоді спостерігається по іншій поточної дебіторської заборгованості, які зменшилась на 2623 тис. грн., що в відносному виразі складає 34,99 % відповідно. Спостерігається зростання запасів та інших оборотних активів на кінець звітнього періоду на 14964 тис. грн. та 1299 тис. грн. відповідно, або 2,73 % та 22,58 %.

Аналіз структури оборотних активів , у тому числі запасів, наведено в таблиці 1.9.

Таблиця 1.9 - Аналіз структури оборотних активів Служби

Показник	Минулий рік		Звітний рік		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1	2	3	4	5	6	7
Запаси	549140	91,95	564104	94,46	14964	2,51
Виробничі запаси	548004	91,76	562866	94,25	14862	2,49
Товари	1136	0,19	1238	0,21	102	0,02
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи ,послуги	367	0,06	353	0,056	-14	-0,004
Дебіторська заборгованість за авансами	34419	5,76	20776	3,48	-13643	-2,28
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	42	0,01	23	0,004	-19	-0,006
Інша поточна дебіторська заборгованість	7496	1,26	4873	0,82	-2623	-0,44
Витрати майбутніх періодів	4		1		-3	
Інші оборотні активи	5752	0,96	7051	1,18	1299	0,22
Разом	597220	100	597181	100	-39	-

Розглянувши наведену таблицю ми можемо побачити, що у структурі оборотних активів найбільшу питому вагу займають запаси, що складають у звітному році 94,46% від усіх оборотних активів.

Найменшу питому вагу мають дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом та витрати майбутніх періодів –(менше 0,01 %) у звітному періоду відповідно.

За допомогою таблиці 1.10 розглянемо аналіз показників використання оборотних активів.

Таблиця 1.10 – Аналіз показників використання оборотних активів

Показник	Минулий рік	Звітний рік	Абсолютне відхилення,+, -
1	2	3	4
Коефіцієнт оборотності активів	0,013	0,003	-0,01
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,082	0,019	-0,063
Коефіцієнт оборотності запасів і витрат	0,09	0,02	-0,07
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,16	0,43	-0,73
Час звернення оборотних активів	4451	19210	14759
Час звернення запасів і затрат	4055	18250	14195
Час звернення дебіторської заборгованості	315	849	534
Операційний цикл, дні	4370	19099	14729

Аналізуючи дану таблицю можна побачити, що коефіцієнт оборотності запасів і затрат та коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зменшилися, що є негативним в діяльності підприємства, адже це означає, що підприємство отримує менш доходів з кожної гривні запасів.

Операційний цикл підприємства збільшився, це свідчить про те, що рахунки дебіторів сплачуються довше та довше перетворюються на грошові кошти.

Горизонтальний аналіз звіту про фінансові результати підрозділу розглянемо у таблиці 1.11.

Із таблиці бачимо, що підприємство отримало в звітному році збиток в розмірі 6301993 тис. грн., який збільшився порівняно з попереднім роком в абсолютному розмірі на 2234751 тис. грн., або в відносному виразі на 54,95 %.

Таблиця 1.11 - Горизонтальний аналіз звіту про фінансові результати
Служби локомотивного господарства

Показник	Минулий рік, тис. грн.	Звітний рік, тис. грн.	Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %	Темп росту %
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	48734	11129	-37605	-77,16	22,84
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(4731653)	(6448551)	1716898	36,29	136,29
Валовий збиток	(4682919)	(6437422)	1754503	37,47	137,47
Інші операційні доходи	790777	237064	-553713	-70,02	29,98
Витрати на збут	(616)	(520)	-96	-15,58	84,42
Інші операційні витрати	(180081)	(120649)	-59432	-33,0	67,0
Збиток від операційної діяльності	(4072839)	(6321527)	2248688	55,21	155,21
Інші доходи	35832	44437	8605	24,01	124,01
Фінансові витрати	(9368)	(8291)	-1077	-11,5	88,5
Інші витрати	(20867)	(16612)	-4255	-20,39	79,61
Чистий збиток	(4067242)	(6301993)	2234751	54,95	154,95

Основний вплив на ріст збитку мали зменшення чистого доходу на 37605 тис. грн., або на 77,16 % та збільшення собівартості перевезень на 1716898 тис. грн., або на 36,29 % відповідно., а також збільшення інших операційних доходів на 553713 тис. грн., або на 70,02 %.

Незважаючи на те, що інші доходи збільшили на 8605 тис. грн., їх ріст не мав впливу на зміну збитку.

Для того, щоб знизити збитки, підприємству необхідно знаходити резерви для зниження операційних витрат.

Для визначення фінансової стійкості підприємства, його ліквідності та платоспроможності проведемо аналіз відповідних коефіцієнтів у таблиці 1.12.

Як видно із таблиці, коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності за звітний рік збільшився на 0,04 і на кінець періоду становить 0,073, що є нижче

нормативного значення (1,5-2,0) і свідчить, що підприємство не спроможне сплатити всі поточні зобов'язання і не має коштів на покриття довгострокових зобов'язань і продовження поточної діяльності.

Далі проведемо аналіз динаміки і структури витрат діяльності на підставі звіту про фінансові результати. Такий аналіз здійснюється на основі даних фінансового звіту підприємства.

Таблиця 1.12 - Аналіз витрат діяльності на підставі звіту про фінансові результати Служби локомотивного господарства

Показник	Минулий рік, тис. грн.	Звітний рік, тис. грн.	Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %	Темп росту %
1	2	3	4	5	6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(4731653)	(6448551)	1716898	36,29	136,29
Витрати на збут	(616)	(520)	-96	-15,58	84,42
Інші операційні витрати	(180081)	(120649)	-59432	-33,0	67,0
Фінансові витрати	(9368)	(8291)	-1077	-11,5	88,5
Інші витрати	(20867)	(16612)	-4255	-20,39	79,61
Разом	4942585	6594623	1652038	33,42	133,42

В наведеній таблиці ми можемо побачити, що витрати зросли на 1652038 тис. грн., що у відносному виразі складає 33,42 %. Основний вплив на ріст витрат мало збільшення собівартості перевезень 36,29 % що в абсолютному виразі складає 1716898 тис. грн. Спостерігається зменшення інших операційних витрат, інших витрат, фінансових витрат на 59432 тис. грн., 4255 тис. грн. та 1077 тис. грн. відповідно. Незважаючи на те, що адміністративні витрати відсутні у звітному році, в цілому спостерігається зростання по загальній сумі витрат.

Для того, щоб знизити збитки, підприємству необхідно знаходити резерви для зниження операційних витрат.

Аналіз структури витрат діяльності на підставі звіту про фінансові результати розглянемо у таблиці 1.13.

Таблиця 1.13 – Аналіз структури витрат діяльності на підставі звіту про фінансові результати

Показник	Минулий період		Звітний період		Відхилення	
	тис. грн.	питома вага, %.	тис. грн.	питома вага, %.	тис. грн.	питома вага, %.
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	4731653	95,73	6448551	97,79	36,29	2,06
Витрати на збут	616	0,01	520	0,01	-15,58	-
Інші операційні витрати	180081	3,64	12064	1,83	-33,0	-1,81
Фінансові витрати	9368	0,19	8291	0,13	-11,5	-0,06
Інші витрати	20867	0,43	16612	0,24	-20,39	-0,19
Разом	4942585	100,0	6594623	100,0	1652038	-

Як видно із наведеної таблиці, найбільшу питому вагу структури витрат у звітному році займає собівартість реалізації продукції (товари, роботи, послуги) – 97,79 %, порівняно із минулим роком вона зросла на 2,06 %, отже займає найбільшу питому вагу в структурі операційних витрат. Найменшу питому вагу за минулий період структури витрат займають витрати на збут (0,01%), фінансові витрати(0,013 %), інші витрати (0,024), питома вага яких в звітному році зменшилась.

Таблиця 1.14 - Аналіз операційних елементів Служби локомотивного господарства

Показник	Минулий рік, тис. грн.	Звітний рік, тис. грн.	Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %	Темп росту %
1	2	3	4	5	6
Матеріальні затрати	3151664	4677231	1525567	48,41	148,41
Витрати на оплату праці	1231168	1322063	90895	7,38	107,38
Відрахування на соціальні заходи	265309	283729	18420	6,94	106,94
Амортизація	287704	395136	107432	37,34	137,34
Інші операційні витрати	-23495	-108439	84944	361,54	461,54
Разом	4912350	6569720	1657370	33,74	133,74

В наведеній таблиці ми можемо побачити, що витрати зросли на 1652038 тис. грн., що у відносному виразі складає 33,42 %. Спостерігається збільшення усіх

елементів витрат.

Таблиця 1.15 – Аналіз структури операційних елементів Служби локомотивного господарства

Показник	Минулий період		Звітний період		Відхилення	
	тис. грн.	питома вага, %.	тис. грн.	питома вага, %.	тис. грн.	питома вага, %.
Матеріальні затрати	3151664	64,16	4677231	71,19	1525567	7,03
Витрати на оплату праці	1231168	25,06	1322063	20,12	90895	-4,94
Відрахування на соціальні заходи	265309	5,4	283729	4,32	18420	-1,08
Амортизація	287704	5,86	395136	6,01	107432	0,15
Інші операційні витрати	-23495	-0,48	-108439	-1,64	84944	-1,16
Разом	4912350	100,0	6569720	100,0	1657370	

Як видно із наведеної таблиці, найбільшу питому вагу структурі витрат у звітному році займає матеріальні затрати – 71,19 %, порівняно із минулим роком вона зросла на 7,03 %. Найменшу питому вагу за минулий період структурі витрат займають інші операційні витрати (0,024), питома вага яких в звітному році зменшилась.

Таблиця 1.16 - Аналіз ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства Служби локомотивного господарства

Показник	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Відхилення+; –
Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності	0,18	0,16	-0,02
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,01	0,007	-0,003
Коефіцієнт середньої ліквідності	0,176	0,157	-0,019
Коефіцієнт абсолютної ліквідності			
Коефіцієнт загальної платоспроможності	0,173	0,155	-0,018
Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності)	0,05	0,04	-0,01
Коефіцієнт концентрації залучених засобів	0,95	0,96	0,01
Коефіцієнт фінансової залежності	21,28	23,61	2,33
Коефіцієнт фінансового ризику	20,28	22,61	2,33
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,07	0,06	-0,01

Коефіцієнт швидкої ліквідності на кінець звітнього року складає 0,07, що знаходиться нижче нормативного значення (0,7-0,8) і це означає, що підприємству слід працювати в напрямку збільшення суми високоліквідних активів і зниження суми поточних активів.

Коефіцієнт середньої ліквідності зменшився на 0,019 і на кінець звітнього року складає 0,157 при нормативному значенні (1-2) і є нижче норми. Він дає можливість визначити спроможність підприємства щодо погашення своїх короткострокових зобов'язань. Щоправда, середній коефіцієнт ліквідності не завжди може бути правдивим. Іноді він може лише потішити душу керівника, але не допоможе у реальному житті.

Коефіцієнт загальної платоспроможності, який вказує частку всіх зобов'язань підприємства, які можуть бути сплачені за рахунок наявних оборотних активів становить на кінець звітнього періоду 0,155 при критичному значення цього коефіцієнта 1. Так як ми отримали значення менше одиниці - це свідчить про незадовільний рівень ліквідності та неспроможність підприємства вчасно погашати свої зобов'язання перед кредиторами.

Найвідомішим і найзастосованішим з відносних показників фінансової стійкості є коефіцієнт автономії (фінансової незалежності), який показує, що у підприємства маленька частка власних коштів у загальній вартості капіталу підприємства. Нормативним вважається рівень показника не менше 0,5 (50 %). Чим більше значення цього показника, тим більшою є фінансова стійкість підприємства і незалежність його від кредиторів.

Коефіцієнт фінансової стійкості характеризує частку стабільних (довгострокових) джерел фінансування підприємства в їхньому загальному обсязі.

За нормативами, коефіцієнт фінансової стійкості повинен знаходитись у межах 0,85-0,9 (85-90 %). Це означає, що довгострокові джерела повинні складати 85-90% загальної вартості капіталу підприємств, а на поточні зобов'язання повинно припадати лише 10-15 %. На підприємстві коефіцієнт фінансової стійкості низький як в минулому так у звітньому роках.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує частку власного

капіталу, що використовується для фінансування поточної діяльності підприємства.

Таким чином, підприємство є слабо ліквідним, неплатоспроможним та має нестійкий фінансовий стан.

Висновки до першого розділу

Основні засоби є невід’ємною складовою діяльності будь-якого підприємства, вони відіграють неабияку роль, зокрема, в економічних процесах.

Згідно НП(С)БО № 7 основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, виконання робіт і надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Відповідно Податкового кодексу України «Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв’язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) його використання.

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікують за групами.

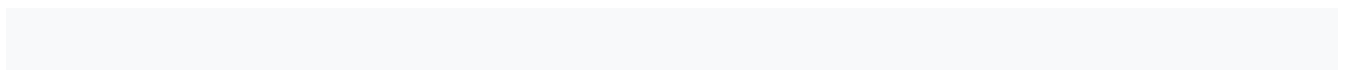
На підприємстві основні засоби надходять у результаті різних

господарських операцій. Залежно від способу надходження згідно НП(С)БО 7 використовуються два види оцінки основних засобів: історичну або справедливу вартість. Згідно НП(С)БО 7 «Основні засоби» об'єкт основних засобів - це закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством. Об'єкт основних засобів визнається активом, тобто може бути включений до балансу підприємства, якщо вартість його може бути достовірно визначена; існує вірогідність отримання підприємством економічних вигід від його використання. Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються за групами. Згідно НП(С)БО 7 «Основні засоби» для різних цілей використовуються види оцінок.

Основні засоби зараховуються на баланс за первісною вартістю.

Об'єктом дослідження обрано Службу локомотивного господарства, яка є структурним підрозділом регіональної філії «Південна-Західна залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця» (далі – Залізниця). Служба у своїй діяльності керується законодавством України, актами акціонерного товариства «Українська залізниця», Залізниці.

Служба є слабо ліквідним, неплатоспроможним підрозділом та має нестійкий фінансовий стан.

2 Організація обліку основних засобів служби локомотивного господарства

2.1 Нормативно-законодавча база з обліку основних засобів

При веденні бухгалтерського обліку дирекція використовує таку нормативно-законодавчу базу: Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність, Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", Податковий кодекс України, Закон України про затвердження типових форм первинного обліку.

Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні від 16.07.1999 року № 996 – XIV зі змінами та доповненнями визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні та основні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" від 27.02.2000 року визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи (далі - основні засоби), а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності.

Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755 – VI зі змінами та доповненнями визначає розмір вартісного критерію при зарахуванні об'єктів до складу основних засобів, податкову класифікацію основних засобів, порядок та методи амортизації.

Наказом Укрзалізниці від 31.12.2008 р. № 586-Ц затверджено План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій залізничного транспорту України, викладений з урахуванням усіх змін і доповнень, до якого також вносилися відповідні зміни,

пов'язані із змінами в економічному житті залізничної галузі, а також новими вимогами щодо одержання інформації про окремі господарські операції для прийняття виважених управлінських рішень. До плану рахунків Укрзалізницею введено аналітичні рахунки, на яких узагальнюється інформація щодо господарських операцій, характерних для підприємств (структурних підрозділів) залізничного транспорту. Введення аналітичних рахунків надає можливість уніфікувати бухгалтерський облік однорідних господарських операцій, отримувати достовірну інформацію, необхідну для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях у організаційно складній галузі, як залізничний транспорт.

Наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 затверджено Інструкцію про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, яка встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб незалежно від форми власності.

Наказом Міністерства статистики України № 352 від 29.12.1995 р. "Про затвердження типових форм первинного обліку" затверджено типові форми первинної облікової документації з обліку основних засобів, які введені в дію з 1 січня 1996 року.

2.2 Документальне оформлення руху основних засобів

Усі операції, пов'язані з рухом основних засобів, оформлюються первинними документами, що визначені наказом Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку» № 352 від 29.12.1995р. і які забезпечують правильність і своєчасність їх обліку.

Надходження основних засобів зображено на рисунку 2.1.

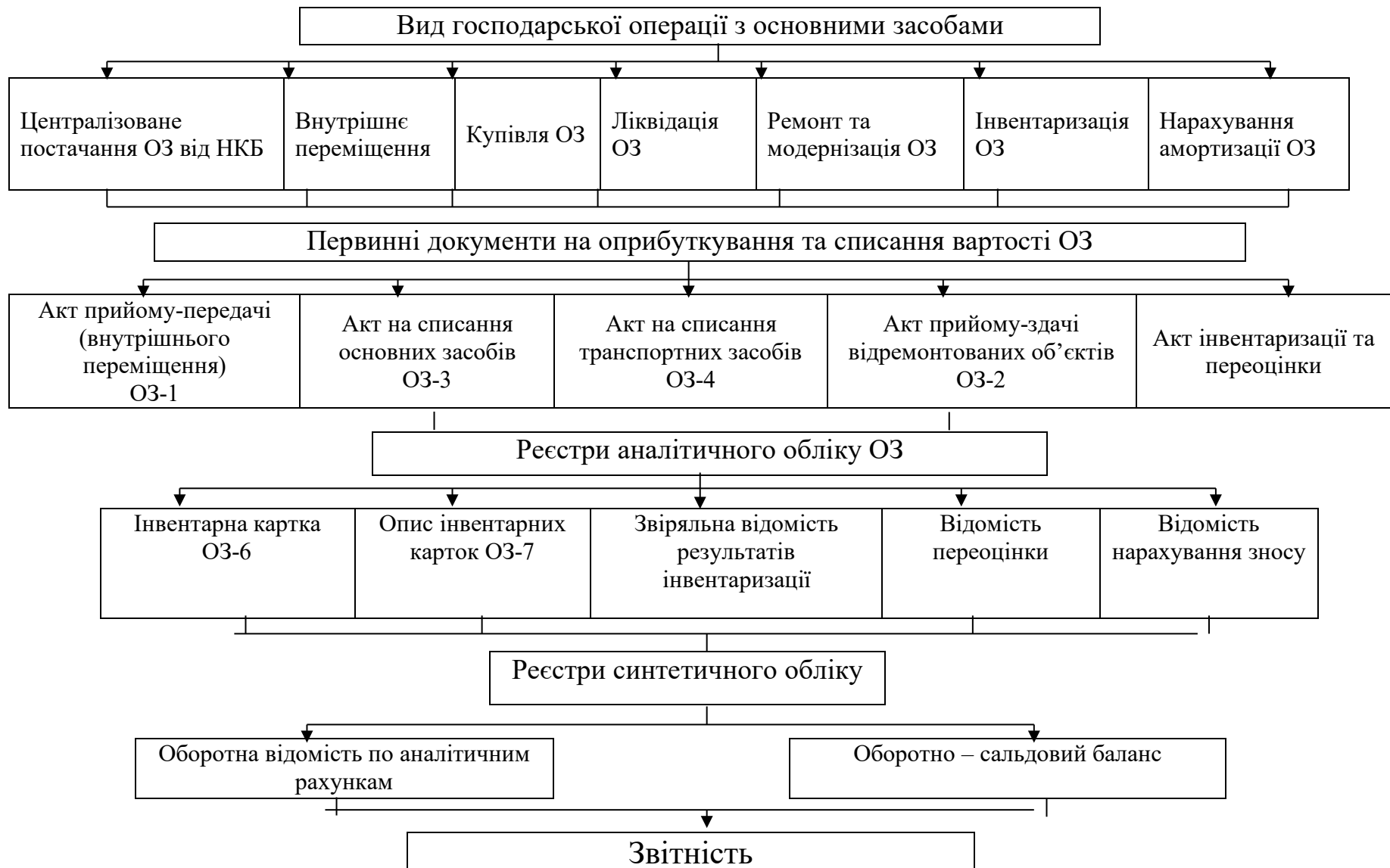

Рисунок 2.1 – Документообіг в бухгалтерському обліку основних засобів при журнально-ордерній формі обліку

На підприємствах залізничного транспорту основні засоби надходять та збільшуються за вартістю, головним чином, внаслідок капітальних вкладень у будівництво, придбання за планом, одержання від інших підприємств коштовного оприбуткування надлишків основних засобів, виявлених під час інвентаризації, а також внутрішнього переміщення.

Типова форма № ОЗ-1 «Акт прийому-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» застосовується для оформлення зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів для обліку введення їх до експлуатації, для оформлення внутрішнього переміщення основних засобів з одного цеху до іншого, а також для виключення їх зі складу основних засобів при передачі іншому підприємству.

Типова форма №ОЗ-7 «Опис інвентарних карток з обліку основних засобів» застосовується для реєстрації інвентарних карток.

Ця форма складається в одному примірнику в бухгалтерії з метою контролю за збереження карток.

При передачі основних засобів іншому підприємству акт складається у двох примірниках.

При оформленні внутрішнього переміщення основних засобів акт також складається у двох примірниках у тому відділі, який здає основні засоби.

Основні засоби вибувають із підприємства внаслідок часткової чи цілковитої ліквідації, безоплатної передачі їх іншим підприємствам або особам, реалізації, а також недостач, виявлених під час інвентаризації.

Прийняття основних засобів у експлуатацію здійснюється комісією, яка призначається для цього наказом керівника підприємства. Як правило, на підприємстві створюються постійно діючі комісії, до складу яких включають головного механіка, спеціаліста з будівництва, інженера з техніки безпеки, бухгалтера, працівника, якому здається під відповідальність об'єкт основних засобів.

Увід у дію об'єктів основних засобів, а також їх купівлю комісія оформлює актом прийняття-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів за формою № 03-1 (наказ Міністерства статистики України №352 від

29.12.1995 р. «Про затвердження планових форм первинного обліку») в одному примірнику на кожний об'єкт.

Складання загального акта на декілька об'єктів основних фондів, що приймаються, допускається лише відносно господарського інвентарю, інструментів, обладнання, якщо ці об'єкти однотипні, мають однакову вартість, приймаються одночасно і під відповідальність тієї самої особи.

Акт є одним первинним бухгалтерським документом, в якому вказується склад комісії, характеристика об'єкта, джерело придбання (введення), рік побудови чи випуску заводом, дата уводу в експлуатацію, коротка технічна характеристика, результати випробування, відповідність технічним умовам, висновок комісії. Вказується також, хто прийняв відомості для нарахування зносу. Якщо на підприємство надходять основні засоби, які вже були в експлуатації, то в акті зазначають суми зносу.

Оформлений акт разом із доданою технічною документацією після затвердження керівником підприємства передається в бухгалтерію.

На підприємствах залізничного транспорту увід деяких об'єктів основних засобів потребує складання спеціальних актів державного прийняття.

Прийняття закінчених робіт з добудови та дообладнання об'єктів, які проводяться у порядку капітальних вкладень і збільшують його балансову вартість, оформлюється актом прийняття-передачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів (форма № ОЗ-2).

Типова форма № ОЗ-2 «Акт прийому-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів» застосовується для оформлення приймання-здачі основних засобів з капітального ремонту, реконструкції та модернізації.

Якщо ремонт, реконструкцію та модернізацію виконує інше підприємство, то акт складається у двох примірниках (другий примірник передається підприємству, що здійснило ремонт основних засобів).

В технічну документацію об'єкта основних засобів вносяться необхідні зміни в характеристику об'єкта, що пов'язані з ремонтом, реконструкцією чи

модернізацією.

Бухгалтерія на підставі цих документів відкриває інвентарну картку, надає об'єкту порядковий номер, який потім проставляється в акті прийняття-передачі. Інвентарні картки - це підстава для ведення аналітичного обліку основних засобів.

Типова форма №ОЗ-14 «Розрахунок амортизації основних засобів», №ОЗ-16 «Розрахунок амортизації по автотранспорту» використовується для розрахунку амортизації основних засобів. Ці реєстри є єдиним для розрахунку амортизації при будь-якій формі ведення бухгалтерського обліку.

Облік об'єктів основних засобів за місцем їх розташування (експлуатації, зберігання) здійснюється в інвентарному списку (форма № ОЗ-9) у осіб, відповідальних за їх збереження.

Підприємствам дозволяється вести облік об'єктів за місцем їхнього знаходження в інвентарних картках, які в цьому випадку бухгалтерія виписує в двох примірниках, другий примірник передається за місцем знаходження об'єкта. В разі переміщення об'єкта цей примірник (форма № 03-6) разом із накладною на переміщення передається за новим місцем розташування.

Накладна на внутрішнє переміщення складається в двох примірниках працівником підрозділу-здавача. Перший примірник передається в бухгалтерію, а другий залишається в підрозділі, який передає основні засоби.

Аналогічна накладна виписується у випадку передачі основних засобів із запасу в експлуатацію.

Якщо в ході переміщення основного засобу проводиться його частковий чи повний демонтаж, то це оформляється актом за формою №03-3. Витрати на новому місці в цьому випадку списуються за рахунок коштів фінансування капітальних вкладань і додаються до балансової вартості об'єкта.

Якщо має місце безоплатна передача основних засобів іншому підприємству або продаж стороннім організаціям, на кожний інвентарний об'єкт складається акт за формою № ОЗ-1.

Відпуск об'єкта основних засобів у порядку реалізації оформляється товарно-транспортною накладною (рахунок-фактурою), в якій бухгалтерія

визначає первинну чи відновну вартість об'єкта, нараховує знос за час експлуатації, відпускну ціну, ПДВ та інше.

У випадку списання об'єктів основних засобів, що непридатні для податкової експлуатації, також створюється спеціальна комісія, як і для прийняття об'єкта. Комісія складає акт на списання основних засобів автотранспорту - акт за формою №ОЗ-4

Типові форми № ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів» і №ОЗ-4 2 «Акт на списання автотранспортних засобів» застосовується для оформлення вибуття окремих об'єктів основних засобів при повній або частковій їх ліквідації. Акт складається у двох примірниках комісією, що затверджується наказом начальника дистанції.

Витрати з ліквідації, а також вартість отриманих матеріальних цінностей від розбору будівель, демонтажу обладнання тощо відображається в акті у розділі «Розрахунок результатів списання об'єкта». В цьому акті наводиться: найменування об'єкта, його інвентарний номер, дата вводу в експлуатацію, місце експлуатації, первісна вартість, сума нарахованого зносу за час експлуатації, обґрунтування необхідності списання з балансу, витрати на ліквідацію об'єкта та вартість матеріалів, одержаних від ліквідації. В акті робиться розрахунок результатів від ліквідації.

Під час складання акта на списання автотранспортних засобів, крім того, вказується пробіг автомобілю, а при списанні основних засобів, що вибули внаслідок аварії, додається акт про аварію з причинами, що викликали аварію, і заходами, які вжити до винних осіб.

Акт на списання в двох примірниках затверджується керівником підприємства. Перший примірник передається в бухгалтерію, другий - залишається у матеріально відповідальній особи і служить обґрунтуванням для здачі на склад матеріалів, одержаних внаслідок ліквідації об'єкта.

Для одержання аналітичних даних про наявність і рух основних засобів за класифікаційними ознаками бухгалтерія на підставі підсумкових даних інвентарних карток за звітний місяць заповнює картку обліку руху основних

засобів за формою №ОЗ - 8. Ці картки ведуться окремо за кожною галузевою групою та ознакою використання основних засобів, а в галузевій групі основної діяльності підприємства - за видами основних засобів.

На орендовані основні засоби інвентарні картки не відкриваються. Реєстром аналітичного обліку в орендаря є одержана від орендодавця копія інвентарної картки, яка зберігається в бухгалтерії орендаря окремо.

При документальному оформленні господарських операцій та пов'язаних з ними змін в службі відбувається рух облікової інформації між первинною документацією, регістрами синтетичного й аналітичного обліку та звітністю.

На підприємствах залізничного транспорту основні засоби надходять та збільшуються за вартістю, головним чином, внаслідок капітальних вкладень у будівництво, придбання за планом, одержання від інших підприємств, коштовного оприбуткування надлишків основних засобів, виявлених під час інвентаризації, а також внутрішнього переміщення.

Основні засоби вибувають з підприємства внаслідок часткової чи цілковитої ліквідації, безоплатної передачі їх іншим підприємствам або особам, реалізації, а також недостач, виявлених під час інвентаризації.

Прийняття основних засобів у експлуатацію здійснюється комісією, яка призначається для цього наказом керівника підприємства. Як правило, на підприємстві створюється постійна діючі комісії, до складу яких включають головного механіка, спеціаліста з будівництва, інженера з техніки безпеки, бухгалтера, працівника, якому здається під відповідальність об'єкт основних засобів. Увід у дію об'єктів основних засобів, комісія оформляє актом прийняття - передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів за формою № ОЗ-1 в одному примірнику на кожний об'єкт.

Складання загального акта на декілька об'єктів основних фондів, що приймаються, допускається лише відносно господарського інвентарю, інструментів, обладнання, якщо ці об'єкти однотипні, мають однакову вартість, приймаються одночасно і під відповідальність тієї особи.

Акт є одним первинним бухгалтерським документом в якому вказується

склад комісії, характеристика об'єкту, джерело придбання (введення), рік побудови чи випуском, дата уводу в експлуатацію, коротка технічна характеристика, результати випробування, відповідність технічним умовам, висновок комісії. Вказується також, хто прийняв відомості для нарахування зносу.

Якщо на підприємства надходять основні засоби, які вже були в експлуатації, то в акті зазначають суми зносу. Оформлений акт разом із доданою технічною документацією після затвердження керівником підприємства передається в бухгалтерію.

Маршрут руху акта приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів, що складається при введенні об'єкта в експлуатацію, наданий у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Маршрут акту прийому – передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів

Етапи руху документа	Приймальна комісія	Головний бухгалтер	Керівник	Бухгалтер	Матеріально відповідальна особа
1 Складання акта в момент введення об'єкта в експлуатацію	○				
2 Передача акта разом з технічною документацією в бухгалтерію для підпису головним бухгалтером		○			
3 Затвердження акта керівником підприємства			○		
4 Передача акта бухгалтеру для відображення операції в обліку				○	
5 Відкриття на підставі акта Інвентарної картки обліку основних засобів				○	
6 Внесення на підставі акта запису в Інвентарний список основних засобів					○
7 Зберігання акта в бухгалтерії				○	

На підприємствах залізничного транспорту ввід деяких об'єктів основних засобів потребує складання спеціальних актів державного прийняття.

Прийняття закінчених робіт з добудови та дообладнання, які проводяться у

порядку капітальних вкладень і збільшують його балансову вартість, оформляється актом прийняття - передачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів № ОЗ-2.

Якщо ремонт виконує сторонні підприємства акт складають у двох примірниках. Другий примірник передають підприємству яке проводило капітальний ремонт, реконструкцію, модернізацію.

Бухгалтерія на підставі цих документів відкриває інвентарну картку, надає об'єкту порядковий номер, який потім проставляється в акті прийняття-передачі. Інвентарні картки – це підстава для ведення аналітичного обліку основних засобів.

Облік об'єктів основних засобів за місцем їх розташування (експлуатації, зберігання) здійснюється в інвентарному списку (ф. № ОЗ-9) у осіб відповідальних за їх збереження.

Підприємствам дозволяється вести облік об'єктів за місцем їхнього знаходження в інвентарних картках, які в цьому випадку бухгалтерія виписує в двох примірниках, - другий примірник передається за місцем знаходження об'єкту. В разі переміщення об'єкта цей примірник (ф. № ОЗ-6) разом із накладною на переміщення передається за новим місцем розташування.

Накладна на внутрішнє переміщення складається в двох примірниках працівником підрозділу-здавача. Перший примірник передається в бухгалтерію, а другий залишається в підрозділі, який передав основні засоби.

Аналогічна накладна виписується у випадку передачі основних засобів із запасу в експлуатацію.

У випадку списання об'єктів основних засобів, що непридатні для податкової експлуатації також створюється спеціальна комісія, як і для прийняття об'єкта. Комісія складає акт на списання основних засобів автотранспорту – акт за формою № ОЗ-4.

Таблиця 2.3 – Маршрут руху акта приймання – передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів, що складається при переміщенні об'єкта

Етапи руху документа	МВО – здавача	Головний бухгалтер	Бухгалтер	МВО – одержувача
1	2	3	4	5
1. Складання акта у 2-х примірниках	○			
2. Підписання акта матеріально відповідальною особою, що одержує об'єкт				○
3. Передача акта до бухгалтерії для підпису головним бухгалтером (2 екземпляри)		○		
4. Передача одного примірника акта бухгалтеру для відображення операції в обліку			○	
5. Передача другого примірника акта матеріально відповідальній особі, що одержує об'єкт				○
6. Внесення на підставі акта запису в Інвентарну картку обліку основних засобів			○	
7. Збереження акта в бухгалтерії			○	

В цьому акті наводяться: найменування об'єкту, інвентарний номер, дата вводу в експлуатацію, місце експлуатації, первісна вартість, сума нарахованого зносу за час експлуатації, обґрунтування необхідності списання з балансу, витрати на ліквідацію об'єкта та вартість матеріалів одержаних від ліквідації. В акті робиться розрахунок результатів від ліквідації.

Підприємства для аналітичного обліку основних засобів можуть застосовувати регістри, що затверджені наказом Міністерства статистики України № 352 від 29.12.1995 р., а саме:

- інвентарні картки (03-6), що відкриваються на кожен об'єкт або декілька однотипних об'єктів, що надходять в одному календарному місяці;
- картки обліку руху основних засобів (03-8), у яких накопичується інформація про рух об'єктів за класифікаційними групами;
- інвентарні списки основних засобів (03-9), що призначені для пооб'єктного обліку основних засобів за місцем їх перебування (експлуатації) в розрізі матеріально відповідальних осіб.

Таблиця 2.4 – Маршрут руху акта приймання – передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів, що складається при вибутті об'єкта за плату

Етапи руху документа	Комісія	Головний бухгалтер	Керівник	Бухгалтер	МВО	Покупець
1	2	3	4	5	6	7
1. Складання акта у 3-х примірниках у момент вибуття об'єкта	○					
2. Передача акта до бухгалтерії для підпису головним бухгалтером		○				
3. Затвердження акта керівником підприємства			○			
4. Передача 1-го примірника акта бухгалтеру для відображення операції в обліку				○		
5. Закриття на підставі акта інвентарної картки				○		
6. Передача 2-го примірника акта матеріально відповідальній особі для повідомлення на передачу об'єкта					○	
7. Передача 3-го примірника особі, що приймає об'єкт						○

Таблиця 2.5 – Маршрут руху акта на списання основних засобів

Етапи руху документа	Ліквідаційна комісія	Головний бухгалтер	Керівник	Бухгалтер	Матеріально – відповідальна особа
1	2	3	4	5	6
1. Складання акта в момент ліквідації об'єкта	○				
2. Передача акта до бухгалтерії для підпису головним бухгалтером		○			
3. Затвердження акта керівником підприємства			○		
4. Передача 1-го примірника акта бухгалтеру для відображення операції в обліку				○	
5. Закриття на підставі акта інвентарної картки				○	
6. Передача 2-го примірника акта матеріально відповідальній особі для здачі на склад запчастин, металобрухту і т.п.					○
7. Зберігання акта в бухгалтерії				○	

Крім затверджених форм, підприємства можуть застосовувати самостійно розроблені регістри аналітичного обліку: відомості наявності основних засобів за видами та матеріально відповідальними особами, відомості надходження, вибуття, руху основних засобів та інші.

На основі підсумкових даних аналітичного обліку бухгалтер заповнює регістри синтетичного обліку.

2.3 Синтетичний облік основних засобів

Згідно з планом рахунків облік основних засобів ведеться на рахунку 10 «Основні засоби».

Рахунок 10 «Основні засоби» має наступні субрахунки:

- субрахунок 1030 0000 0000 будівлі, в тому числі: котельня і майстерні, адміністративно-побутовий корпус, склад, гараж;
- субрахунок 1040 0000 0000 машини і обладнання;
- субрахунок 1041 0000 0000 обчислювальна техніка.

Рахунок 105 Транспортні засоби

- субрахунок 1058 0000 0000 автотранспорт;
- субрахунок 1059 0000 0000 інші транспортні засоби;
- субрахунок 1061 0000 0000 інструменти, прилади, інвентар, телефакс.

Рахунок 109 Інші основні засоби

- субрахунок 1090 0000 0000 інші основні засоби;
- субрахунок 1091 0000 0000 інші невиробничі основні засоби.

На рахунках 101 - 109 «Основні засоби» здійснюється облік та поєднання інформації про наявність, рух власних об'єктів та орендованих майнових комплексів, які відносять до складу основних засобів.

На дебеті рахунку «Основні засоби» відображається записи надходження основних засобів на баланс, які облікуються по первісній вартості, сума витрат, пов'язана з поліпшенням об'єкту, що приводить до збільшення майбутніх

економічних вигід, первісно очікуваних від використання об'єкту, сума дооцінки остаточної вартості об'єкту основних засобів.

По кредиту відображається вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визначення активом, а також, у випадку часткової ліквідації об'єкту основних засобів, сума уцінки основних засобів.

Для правильної організації аналітичного обліку основних засобів, особливо в умовах автоматизації облікового процесу, важливе значення набуває кодування аналітичних рахунків. Аналітичні рахунки відкриваються в розвиток синтетичного рахунку 10, при цьому підприємство самостійно встановлює принцип їх побудови. Можливий принцип кодування аналітичних рахунків наданий на рисунку 2.2.

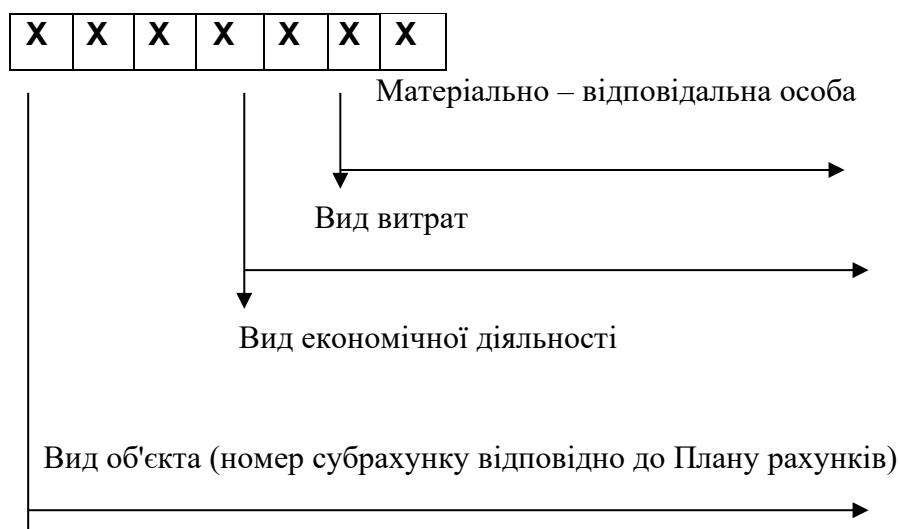

Рисунок 2.2 - Принцип побудови коду аналітичного рахунку основних засобів

Перші три цифри коду означають вид об'єкта основних засобів (код субрахунку відповідно до затвердженого Плану рахунків).

Наступна цифра — вид економічної діяльності.

П'ята цифра — вид витрат, пов'язаних з використанням об'єкта (наприклад, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати).

Останні дві цифри — код матеріально відповідальної особи.

Аналітичний облік основних засобів ведеться по кожному інвентарному об'єкту. Окремим інвентарним об'єктом є закінчене приладдя зі всіма пристроями або конструктивно одособлений предмет, призначений для виконання окремих самостійних функцій.

Інвентарним об'єктом є також відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів одного або різних призначень, що мають для обслуговування загальні приладдя на пристрої, загальне керівництво, єдиний фундамент, внаслідок чого кожний предмет може виконувати свої функції, а комплекс – окрему роботу тільки у складі комплексу, а не самостійно. В залежності від видів основних засобів

аналітичний облік ведеться на інвентарних картках обліку основних засобів.

Інвентарна картка є загально прийнятим реєстром аналітичного обліку основних засобів, а значить і обліку амортизації основних засобів. В інвентарній картці містяться такі дані про амортизацію:

- код норми амортизаційних відрахувань;
- норми амортизаційних відрахувань;
- сума зносу за даними переоцінки або за документами придбання;
- первісна вартість;
- поправочний коефіцієнт.

Джерелом, з якого переносяться вище перелічені дані, є Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (Ф №ОЗ-1), що складається на кожний прийнятий до експлуатації об'єкт основних засобів комісією, яка призначається наказом керівника підприємства.

Аналітичний облік відображає техніку та економічну характеристику об'єкту, його місцезнаходження, первісну оцінку та переоцінку по відновлюваній вартості, а також норму амортизаційних надходжень. В аналітичному обліку відображають всі зміни, що відбулися за час експлуатації основних засобів.

Аналітичні рахунки групуються по місцях, де знаходяться основні засоби, по матеріально-відповідальним особам, по методам начислення амортизації, по групам та видам, по належності.

Інвентарна карточка відкривається на кожен інвентарний об'єкт. Якщо інвентарний об'єкт включає в себе окремі приладдя та прилади, що складають з ним одне ціле, то в тій карточці наводиться перелік таких частин.

Заповнення інвентарних карток відбувається на основі первинної

документації: актів прийняття-передачі основних засобів, технічних паспортів та інших документів по придбанню, переміщенню та ліквідації об'єктів основних засобів. Інвентарні картки звіряють з даними синтетичного обліку.

В момент прийняття основних засобів в експлуатацію присвоюють інвентарний номер. Номер присвоюють на весь період експлуатації об'єкту до його списання. Нумерування інвентарних об'єктів будується за серійно-порядковою системою.

Основними даними для бухгалтерських записів по обліку руху і залишків основних засобів, а також операцій, пов'язаних з їх поточної експлуатацією, є первинні документи.

Документи, що є основою для бухгалтерських записів по обліку основних засобів повинні відповідати наступним вимогам : чітке та повне заповнення всіх граф та реквізитів, наявність підписів осіб, що відповідають за оформлення даної операції, посилення на рішення, постанови або накази, на основі яких відбулося прийняття, передача, списання, переміщення або переоцінка основних засобів. Крім того, у документах на прийняття або списання основних засобів обов'язково повинні бути відмічені їх вартість, сума зносу та встановлений для даного об'єкту відсоток амортизації.

В службі, як і на інших підприємствах залізничного транспорту, основні засоби обновлюються та збільшуються, за вартістю головним чином, за рахунок капітальних вкладень у будівництво, придбання за плату, а також безкоштовного одержання від служб залізниці. Необхідність відображення операцій з надходження основних засобів виникає, крім того, під час виявлення раніше не врахованих об'єктів (наприклад, під час інвентаризації).

Витрати на придбання, доставку, встановлення та державну реєстрацію основних засобів включаються, як правило, до початкової вартості. Разом з тим багато чого залежить від умов надходження об'єктів основних засобів. Якщо об'єкти, що надійшли безкоштовно, не потребують монтажу, то їх оприбутковують за початковою вартістю з відображенням суми зносу.

Якщо об'єкти надходять у демонтованому вигляді, їх оприбутковують

також за початковою вартістю з відображенням зносу, але при цьому витрати на транспортування, капітальних вкладень, тобто початкову вартість збільшують на суму цих витрат. Якщо оприбутковуються об'єкти, придбані за плату, то не тільки витрати, на встановлення та доставку, але й їх залишкова вартість компенсується за рахунок коштів капітальних вкладень.

Одержані основні засоби в обліку відображаються записами:

Дебет 1510	}	На вартість одержаних основних засобів
Кредит 631		

Для обліку витрат на придбання або створення активів використовується активний рахунок 15 «Капітальні інвестиції» який має такі субрахунки:

1510 «Капітальне будівництво»;

1520 «Придбання (виготовлення інших основних засобів)»;

1530 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»;

1540 «Придбання (створення) нематеріальних активів»;

Бухгалтерський облік витрат на виготовлення , спорудження , придбання інвентарних об'єктів основних засобів здійснюється на рахунку 1520 «Капітальні вкладення на придбання (виготовлення) основних засобів» .

Придбання основних засобів на залізничному транспорті відбувається лише з дозволу залізниці через Відділ капітального будівництва, який згідно Планів розвитку та модернізації підприємств залізничного транспорту придбає необхідні основні засоби для забезпечення ефективної та безперервної роботи підприємства .

На підставі акту введення в експлуатацію , складеним приймальною комісією, придбання основних засобів обліковується у синтетичному та аналітичному обліку.

Основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю.

Визначення первісної вартості об'єкта основних засобів (одиниця обліку) залежить від способу їх надходження на підприємство:

- придбання або створення;
- безоплатне отримання (отримання по розпорядженню вищої організації

галузевої служби).

Накопичення витрат на виготовлення, спорудження, придбання інвентарних об'єктів основних засобів, їх реконструкцію та модернізацію здійснюються на рахунку 151 «Капітальні інвестиції».

Будівництво об'єктів основних засобів здійснюється господарським і підрядним способами, що треба враховувати в поточному обліку.

У випадку, коли спорудження основних засобів відбувається власними силами підприємства, тобто господарським способом, на рахунку 15 накопичується витрати на матеріали, оплату праці, нарахування та інші платежі прямо пов'язані з будівництвом.

Господарські операції, що пов'язані з будівництвом цеху ремонту електросекцій господарським способом, відображуються на бухгалтерських рахунках таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Відображення операцій, що пов'язані з будівництвом приміщення складу

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, тис.грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
Отримано матеріали для будівництва від служби МТП	2050	6833	96600,0
Відображено капітальні вкладення на вартість матеріалів	1512	2055	96600,0
Відображено капітальні вкладення на суму оплати праці виробничого персоналу та ЄСВ	1512	6510 6610	5100,0
Відображено капітальні вкладення на вартість монтажних і проектно-дослідницьких робіт підрядним способом	1512	6310	4500,0
Відображено податковий кредит за ПДВ	6411	6310	700,0
Відображено капітальні вкладення на вартість держреєстрації в БТІ	1512	6310	400,0
Відображено податковий кредит за ПДВ	6411	6310	80,0
Відображено капітальні вкладення на вартість страхування	1512	6550	1644,0
Відображено податковий кредит за ПДВ	6411	6310	329,0
Закрито розрахунки за рахунком «Капітальні інвестиції через відділ капітального будівництва»	6830	1512	108244
Введено в експлуатацію добудову цеху	1030	6830	108244

У випадках перевищення вартості будівництва над справедливою вартістю

основного засобу, необхідно суму цього перевищення списати на інші витрати звичайної діяльності і відобразити в звіт про фінансові результати. В підсумку первісна вартість об'єкта будівництва визнана на рівні його справедливої вартості.

Якщо будівництво здійснюється підрядним способом, то порядок відображення операцій в реєстрах бухгалтерського обліку практично аналогічний порядку придбання основних засобів за кошти.

Облік придбання основних засобів за плату здійснюється з урахуванням необхідності його монтажу, можливостей одержання цільового фінансування для придбання основних засобів і таке інше. Операції з придбання об'єкту представлені в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Облік придбання гаража за грошові кошти з використанням субрахунків в Службі локомотивного господарства

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, тис. грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
1 Здійснена попередня оплата з поточного рахунку в банку	3710	3111	55037,0
2 Отримано гаражу за договором постачання	1520	6310	29199,2
3 Відображено суму ПДВ, яка включена до вартості обладнання за договором	6411	6310	5839,8
4 Витрати на транспортування	1520	6310	2600,0
5 Відображено суму ПДВ у транспортних витратах	6410	6310	520,0
6 Проведено оплату транспортних послуг	6310	3111	2500,0
7 Витрати з монтажу гаражу	1520 1520	661 651	1754,5 386,0
8 Закрито розрахунки за рахунком «Капітальні інвестиції через відділ капітального будівництва»	6830	1520	33939,7
9 Введено в експлуатацію гідроколонку	1040	6830	33939,7

Під час передачі придбаних об'єктів рухомого складу, головне локомотивне господарство управління надсилає через службу на адресу підрозділу повідомлення у двох примірниках з вказаною вартістю цих об'єктів. Після надходження об'єктів до депо, колійна служба повертає головному управлінню один примірник з відміткою про акцепт (згоду на сплату).

Початкова вартість основних засобів включає і купівельну вартість і витрати з їх доставки та супроводження до місця призначення. При цьому у загальну вартість об'єкта входять споруди та обладнання та інші предмети, що входять до конструкції цього об'єкта.

Під вибуттям основних засобів слід розуміти списання їх з балансу внаслідок безоплатної передачі іншим підприємствам, установам та організаціям, реалізації, ліквідації у зв'язку з непридатністю подальшого використання, вимушеної заміни, пов'язаної з руйнуванням, зносом або стихійним лихом тощо.

До вибуття не відносять переміщення основних засобів усередині господарства, пов'язаних зі списанням основних засобів з балансу підприємства, а знаходять відображення тільки в інвентарній картці.

Основні засоби списуються з балансу підприємства не тільки в разі їх вибуття, але й тоді, коли вони перестають відповідати критеріям визнання активу відповідно до діючих стандартів бухгалтерського обліку.

У разі, коли об'єкт основних засобів вибуває з експлуатації та спеціально зберігається для продажу, його відображають у балансі в складі оборотних активів за нижчою з двох оцінок: балансовою або вартістю реалізації.

Фінансовий результат від списання основних засобів розраховують як різницю між балансовою вартістю об'єкта та очікуваною чистою сумою надходження від його продажу або ліквідації.

Прибуток або збиток від вибуття основних засобів відображають у Звіт про фінансові результати у складі інших доходів або витрат звичайної діяльності. Проте, якщо причиною списання основних засобів була надзвичайна подія (аварія, пожежа тощо), відповідну суму прибутку (якщо основні засоби застраховані) або збитку відображають як фінансовий результат від надзвичайних подій.

Безкоштовну передачу основних засобів оформлюють актом приймання - передачі, складеним у двох примірниках стороною, що передає. При цьому в акті вказують початкову вартість об'єкта, ступінь його зносу тощо. Одночасно з актом також у двох примірниках виписують авізо, яке виступає контрольним

документом. Авізо не дозволяє стороні, що передає, списати основні засоби доти, доки вони не будуть оприбутковані стороною, що приймає. Приймаюча сторона у двох примірниках авізо робить відмітку про оприбуткування об'єкта, після чого один примірник передається стороні, яка передає і списує основні засоби.

Розглянемо варіант безоплатної передачі основних засобів одним із підприємств залізничного транспорту. Наприклад, депо отримало наказ служби надати безоплатну допомогу технічному училищу і передати йому для учбових цілей фрезерний верстат. Первинна вартість верстата 217800,0 грн, накопичувальний знос – 7800,0 грн. В облікових реєстрах безоплатна передача об'єкта основних засобів відобразиться таким чином (таблиця 2.8). Збиток від безоплатної передачі верстата складає 21000,0 грн.

Безоплатна передача основних засобів може бути здійснена як за рішенням відповідних органів, уповноважених вирішувати ці питання, так і на підставі самостійно прийнятого підприємством рішення. Ця обставина має певне значення в обліку.

Таблиця 2.8 - Кореспонденція рахунків обліку безоплатної передачі об'єкту основних засобів в Службі локомотивного господарства

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, тис. грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
Списується залишкова вартість переданого основного засобу	9760	1040	10000,0
Списується знос переданого основного засобу	131	1040	7800,0
Відображено суму ПДВ, нараховану на залишкову вартість	9760	641	2000,0
Визначення фінансового результату	793	976	12000,0

Реалізація основних засобів відбувається, якщо на підприємстві наявні основні засоби, що не використовуються і отримано дозвіл служби. Такі основні засоби можуть бути продані іншим підприємствам та організаціям. Здійснення продажу при цьому оформлюють актом приймання-передачі форми ОЗ - 1, на підставі якого сторона, що реалізує, здійснить списання об'єкта зі складанням розрахункових документів, що подаються у банк для одержання платежу. Сума в

розрахункових документах визначається, виходячи з договірної (продажної) вартості об'єкта, що реалізується, з урахуванням суми ПДВ (таблиця 2.9). При цьому договірна ціна (продажна вартість) може бути як вищою, так і нижчою за балансову (залишкову) вартість об'єкта основних засобів.

Таблиця 2.9 - Кореспонденція рахунків реалізації верстата за грошові кошти

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, тис. грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
Відображено дохід від реалізації	3770	7120	15600,0
Відображено суму ПДВ	7120	6410	2600,0
Списано нарахований знос реалізованого об'єкта	1310	1030	4800,0
Списано залишкову вартість реалізованого об'єкта	943(286)	1030	5900,0
Надійшла оплата від покупця складу	3110	3770	15600,0
Списано дохід від реалізації основних засобів на фінансові результати	7120	7910	13000,0
Списання собівартості реалізованих основних засобів на фінансові результати	7910	943	5900,0
Фінансовий результат від реалізації основних засобів віднесено до нерозподіленого прибутку	7910	4410	7100,0

Ліквідація основних засобів здійснюється у випадку, коли об'єкт основних засобів стає непридатним для подальшої експлуатації і його недоцільно ремонтувати та реконструювати.

Згідно з діючим НП(С)БО 7 об'єкт основних засобів виключається з активів, якщо він не відповідає критеріям визнання активів, тобто у результаті фізичного або морального зносу. Крім того, об'єкти основних засобів ліквідують у випадках аварій, стихійних лих тощо.

У випадках часткової ліквідації об'єкта основних засобів його первинна (переоцінена) вартість і знос зменшуються відповідно на суму первинної (переоціненої) вартості та зносу ліквідованої частини об'єкта.

Ліквідацію основних засобів оформляють актом форми №ОЗ-4, в якому вказується первинна вартість об'єкта, сума зносу, причини ліквідації. Акт складають в одному або трьох екземплярах, у залежності від того, хто його

затвердив - керівник підприємства, з балансу якого об'єкт списується, чи керівник залізниці (в окремих випадках акт затверджується керівником Укрзалізниці).

Для оформлення ліквідації об'єктів складають акт за формою №03-4, а також використовують спеціальні форми технічних актів, затверджених Укрзалізницею.

Об'єкт ліквідують, а бухгалтерський облік цього процесу відображається тільки після затвердження акта, на підставі якого бухгалтерія фіксує вибуття об'єкта в інвентарній картці з відповідними записами на рахунках. Під час ліквідації об'єктів основних засобів у обліку роблять записи, що подані в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 - Кореспонденція рахунків з обліку ліквідації основних засобів в Службі локомотивного господарства

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, тис. грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
Відображено суму зносу об'єкта, що підлягає ліквідації	1310	1060	936,0
Списано залишкову вартість ліквідного об'єкта	9760	1060	54,0
Відображено суму витрат, пов'язаних з ліквідацією об'єкта	9760	661 (651)	30,0
Відображено (оприбуткована) вартість одержаних від ліквідації об'єкта товарно-матеріальних цінностей	2070	7460	16,3
Відображено суму ПДВ (у разі ліквідації відображених основних засобів, що мають залишкову вартість)	9760	6411	10,8

Пропозиції щодо визнання активом об'єкту основних засобів надає постійно діюча комісія по організації обліку необоротних активів, яка:

- здійснює безпосередній огляд об'єкта, що підлягає списанню;
- встановлює причини невідповідності критеріям активу;
- визначає осіб, з вини яких відбулося передчасне вибуття основних засобів із експлуатації;
- визначає можливість та доцільність продажу (передачі) об'єкта іншим підприємствам, (виробничо-технологічним підрозділам) або використання окремих вузлів, деталей, матеріалів, що можуть бути одержані при ліквідації

основних засобів, встановлює їх кількість і вартість. При цьому, облікова ціна старопридатних запасів установлюється і доводиться підрозділам Головним управлінням господарства;

- готує пакет документів і надсилає їх до Укрзалізниці для отримання дозволу на списання або реалізацію конкретних об'єктів;

- складає і підписує акт на списання основних засобів №ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів», типова форма якого затверджена Міністерством статистики України від 29.12.2002 р. №352.

Вибуття автотранспорту оформлюється актом списання автотранспорту, типова форма №ОЗ-4 «Акт на списання автотранспортних засобів».

Структурні підрозділи залізниці, для визначення суми амортизаційних відрахувань встановлюють строки корисного використання (експлуатації) основних засобів відповідно до наказу Укрзалізниці від 29.12.2000 № 625-Ц (зі змінами та доповненнями).

Об'єкт основних засобів вилучається з активів (списується з балансу) у разі його вибуття внаслідок продажу, ліквідації, безоплатної передачі, нестачі або інших причин невідповідності критеріям визнання активом.

При досягненні залишкової вартості об'єкта основних засобів ліквідаційної вартості цей об'єкт вважається повністю амортизованим і у разі його не придатності для подальшого використання підлягає списанню.

У випадку часткової ліквідації об'єкта основних засобів його первісна (переоцінена) вартість та знос зменшуються відповідно на суму первісної (переоціненої) вартості та зносу ліквідованої частини об'єкта.

2.4 Нарахування та облік амортизації, зносу основних засобів

У процесі використання основних засобів економічні вигоди, втілені в них, поступово витрачаються підприємством, у результаті чого зменшується балансова вартість основних засобів, а також втрачаються їх споживчі та фізичні якості. Все це призводить до того, що основні засоби в решті решт стають непридатними для використання, бо не відповідають критеріям визнання активом.

У ході експлуатації основних засобів настає фізичний або моральний їх знос. Фізичний знос настає внаслідок матеріального зносу основних засобів. Моральний знос пов'язаний з економічною доцільністю подальшого використання того чи іншого об'єкта основних засобів.

Розрізняють дві форми морального зносу. Перша пов'язана з утратою ємності засобів праці внаслідок підвищення її продуктивності. Навіть за тієї умови, що нова техніка залишається незмінною за техніко – економічними характеристиками, широкое її застосування має нижчу вартість і приводить до того, що придбані раніше засоби праці втрачають частку своєї вартості. Друга форма морального зносу обумовлена поширенням досконаліших і продуктивніших машин і механізмів, що теж призводить до втрати вартості менш економічних засобів праці. Доцільно замінити їх новими, якщо витрати на таку заміну не перевищують суму витрат від морального зносу, бо інакше вповільнюється зростання продуктивності праці та знижується ефективність виробництва.

Але вартість основних засобів не зникає безслідно, а переноситься у вигляді відрахувань на виготовлену продукцію, виконані роботи, надані послуги, складаючи частину їх вартості. Тобто, таким чином, за весь час експлуатації об'єкта його вартість повинна бути повністю перенесена на новостворений продукт. Ці щорічні відрахування є поступовим погашенням вартості зношуваних основних засобів і називаються амортизаційними відрахуваннями, або амортизацією.

НП(С)БО № 7 визначає амортизацію як систематичний розподіл вартості

необоротних активів, яка амортизується, протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Під амортизованою вартістю активу розуміють первинну або переоцінену вартість необоротних активів, зменшену на величину їх ліквідаційної вартості.

Строк корисного використання (експлуатації) характеризує очікуваний період часу використання активу підприємством або кількість виробничих одиниць продукції чи інших подібних одиниць (робіт, послуг), яку підприємство очікує одержати від цього активу.

Під ліквідаційною вартістю розуміють чисту суму, яку підприємство очікує одержати за актив після закінчення строку його корисної експлуатації за вирахуванням витрат, пов'язаних з вибуттям (реалізацією, ліквідацією).

Об'єкт основних засобів амортизується до досягнення ним ліквідаційної вартості, яку підприємство встановлює самостійно, якщо, наприклад, собівартість об'єкта основних засобів складає 100000,0 грн., а ліквідаційна його вартість 2000,0 грн. Об'єктом амортизації є всі основні засоби, крім землі.

Нарахування амортизації з основних засобів у запасі сприяє тому, що підприємства економічно не зацікавлені у створенні надлишків, наприклад, обладнання, оскільки це обладнання у процесі виробництва участі не бере, а амортизація, яка при цьому нараховується, збільшує собівартість продукції.

На залізничному транспорті амортизацію нараховують з вартості рухомого складу, що знаходиться у резерві, локомотивів, колісних пар рухомого складу, інвентарних рейок тощо.

Метод амортизації об'єкта основних засобів обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу і одержаних економічних вигод від його використання. Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт основних засобів визнано активом. Припиняється нарахування амортизації в місяці, наступному за місяцем вибуття об'єктів основних засобів.

На період реконструкції, модернізації, переобладнання і консервації основних засобів нарахування амортизації тимчасово припиняється. Про те, що

об'єкт знаходиться на консервації, в інвентарній картці повинна бути зроблена відмітка з вказівкою, за рішенням якого органу та коли об'єкт було законсервовано.

НП(С)БО – 7 передбачає такі методи амортизації основних засобів :

- прямолінійний;
- зменшення залишкової вартості;
- подвійного залишку, що зменшується;
- кумулятивний;
- виробничий.

Метод прямолінійного списання передбачає рівномірне списання (розподіл) вартості об'єкта основних засобів та амортизацію протягом строку корисної експлуатації активу.

Суть прискорених методів амортизації полягає в тому, що на початку експлуатації основних засобів суми нарахованої амортизації значно перевищують амортизаційні суми, нараховані у кінці строку служби об'єкта. Використовуючи ці методи, виходять з того, що багато видів основних засобів виробничого призначення діють ефективніше, поки вони ще нові і мають високі продуктивні спроможності. Із часом витрати на ремонт збільшуються, і в кінці строку експлуатації об'єкта значно вищі, ніж на початку. Це призводить до того, що загальна сума витрат на ремонт і амортизаційних відрахувань залишається практично постійною протягом багатьох років. У результаті корисність об'єктів основних засобів залишається однаковою протягом тривалого часу.

Метод зменшення залишкової вартості передбачає визначення річної суми амортизації на підставі розрахунку річної норми амортизації. Відповідно до цього методу.

На залізничному транспорті використовуються об'єкти основних засобів, крім тих, компоненти яких мають строк корисного використання, що відрізняється від строку корисного використання всього об'єкта.

На залізничному транспорті використовують метод прямолінійного списання амортизованої вартості основних засобів, що відповідає вимогам

облікової політики Укрзалізниці. Для відображення накопиченого зносу передбачено рахунок 13 «Знос необоротних активів».

В обліку, нарахування амортизації за основними засобам відображається записами, що надані в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 - Кореспонденція рахунків з нарахування амортизації основних засобів

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, тис. грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
Нараховано амортизацію основних засобах основної діяльності (зданій, споруд)	2313	1310, 1320	1150,0
Нараховано амортизацію по основних засобах локомотивного господарства	2313	1310, 1320	8960,0
В тому числі амортизація локомотивів	2313	1310, 1320	4960,0
Нараховано амортизацію основних засобах використаних для капітального ремонту локомотивів	2343	1310	5600,0
Нараховано амортизацію по основних засобах промислового призначення	2331	1310	11100,0
Нараховано амортизацію по основних засобах загальновиробничого призначення з перевезень	9110	1310	7300,0
Нараховано амортизацію по основних засобах загальновиробничого призначення з допоміжної діяльності	9120	1310	2700,0

Відповідно до методичних рекомендацій щодо організації встановлення бази нарахування амортизації основних засобів за Податковим кодексом, наказом по кожному структурному підрозділу залізниць організовано роботу по встановленню ліквідаційної вартості об'єктів всіх груп відповідної класифікації (крім 1 і 13) основних засобів.

Одним із намірів Податкового кодексу (далі ПК) є максимально можливе поєднання бухгалтерського та податкового обліку господарських операцій. В певній мірі такий намір стосується і організації обліку основних засобів в частині нарахування їх амортизації.

Класифікація основних засобів та інших необоротних активів за

приналежністю до відповідних груп наведена в таблиці 2.12.

На відміну від Закону №334 амортизація основних засобів за ПК ведеться за кожним об'єктом, що входить до складу окремої групи (п.146.1 ПК), у тому числі вартість ремонту, поліпшення основних засобів, отриманих безоплатно або наданих в оперативний лізинг (оренду), як окремий об'єкт амортизації.

Відповідно до п.п.145.1.2. Податкового кодексу нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється наказом по підприємству, але не меншого ніж встановлено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 - Класифікація основних засобів та інших необоротних активів за приналежністю груп до відповідно до Податкового кодексу

Групи	Мінімально допустимі строки корисного використання, років
1	2
група 1 – земельні ділянки	-
група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
група 3 – будівлі, споруди, передавальні пристрої	20 15 10
група 4 – машини та обладнання, з них: електронно–обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом) інші інформаційні системи, телефони (у тому числі стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 20000 гривень	5 2
група 5 – транспортні засоби	5
група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
група 7 – тварини	6
група 8 – багаторічні насадження	10
група 9 – інші основні засоби	12
група 10 – бібліотечні фонди	
група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	

Продовження таблиці 2.12

1	2
група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди	5
група 13 – природні ресурси	
група 14 – інвентарна тара	6
група 15 – предмети прокату	5
група 16 – довгострокові біологічні активи	7

В пункті 145.1.4 ПК зазначається, що амортизація основних засобів проводиться до досягнення залишкової вартості об'єктом його ліквідаційної вартості.

Базою для нарахування амортизації в інтересах податкового обліку тепер є первісна (переоцінена) вартість кожного об'єкта основних засобів, зменшена на його ліквідаційну вартість.

Відповідно до ст. 144.1. ПКУ амортизації підлягають:

- витрати на придбання основних засобів, нематеріальних активів та довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності (відповідно до ст. 14.1.36. ПКУ господарська діяльність - діяльність особи, пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами);
- витрати на самостійне виготовлення (створення) основних засобів, нематеріальних активів, вирощування довгострокових біологічних активів для використання в господарській діяльності, в тому числі витрати на оплату заробітної плати працівникам, які були зайняті на виготовленні (створенні) основних засобів та нематеріальних активів;
- витрати на проведення ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення основних засобів, що перевищують 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів, що підлягають амортизації, на початок звітного року;

- витрати на капітальне поліпшення землі, не пов'язане з будівництвом, а саме іригацію, осушення та інше подібне капітальне поліпшення землі;
- капітальні інвестиції, отримані платником податку з бюджету, у вигляді цільового фінансування на придбання (створення) об'єкта інвестування (основного засобу, нематеріального активу) за умови визнання доходів пропорційно сумі нарахованої амортизації по такому об'єкту відповідно до положень підпункту 137.2.1 пункту 137.2 статті 137 цього Кодексу;
- сума переоцінки вартості основних засобів, проведеної відповідно до статті 146 цього Кодексу;
- вартість безоплатно отриманих об'єктів енергопостачання, газо- і теплозабезпечення, водопостачання, каналізаційних мереж, побудованих споживачами на вимогу спеціалізованих експлуатуючих підприємств згідно з технічними умовами на приєднання до вказаних мереж або об'єктів;
- вартість основних засобів, безоплатно отриманих або виготовлених чи споруджених за рахунок коштів бюджету або кредитів, залучених Кабінетом Міністрів України чи під гарантії Кабінету Міністрів України, у разі виконання зобов'язань загарантією Кабінетом Міністрів України;
- вартість безоплатно отриманих для експлуатації підприємствами залізничного транспорту загального користування основних засобів транспортної інфраструктури, що перебували на балансі інших підприємств;
- вартість основних засобів, визначена на рівні звичайної ціни, отриманих в концесію відповідно до Закону України "Про особливості передачі в оренду чи концесію об'єктів централізованого водо-, теплопостачання і водовідведення, що перебувають у комунальній власності".

Не підлягають амортизації та повністю відносяться до складу витрат за звітний період витрати платника податку на (ст. 144.2.ПКУ):

- утримання основних засобів, що знаходяться на консервації;
- ліквідацію основних засобів;
- придбання (виготовлення) сценічно-постановочних предметів вартістю до 5 тисяч гривень театральними видовищними підприємствами - платниками

податку;

- витрати на виробництво національного фільму та придбання майнових прав інтелектуальної власності на національний фільм.

Не підлягають амортизації та проводяться за рахунок відповідних джерел фінансування (ст. 144.3 ПКУ):

- витрати бюджетів на будівництво та утримання споруд благоустрою та житлових будинків, придбання і збереження бібліотечних і архівних фондів;

- витрати бюджетів на будівництво та утримання автомобільних доріг загального користування;

- витрати на придбання та збереження Національного архівного фонду України, а також бібліотечного фонду, що формується та утримується за рахунок бюджетів;

- вартість гудвілу;

- витрати на придбання/самостійне виготовлення та ремонт, а також на реконструкцію, модернізацію або інші поліпшення невиробничих основних засобів.

Амортизацію потрібно починати нараховувати з місяця наступного за місяцем вводу в експлуатацію об'єкта.

Відповідно до ст. 146.2. ПКУ амортизація об'єкта основних засобів нараховується протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, встановленого платником податку, але не менше мінімально допустимого строку, встановленого пунктом 145.1 статті 145 Кодексу, помісячно, починаючи з місяця, що настає за місяцем введення об'єкта основних засобів в експлуатацію і зупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, консервації та інших видів поліпшення та консервації.

Згідно ст. 145.1.2. ПКУ нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) об'єкта, який встановлюється наказом по підприємству при визнанні цього об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), але не менше ніж визначено в пункті 145.1.

Згідно ст. 146.15. ПКУ нарахування амортизації окремого об'єкта припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем виведення з експлуатації такого об'єкта основних засобів або передачі його до складу невиробничих необоротних матеріальних активів за рішенням платника податку або суду. Призупиняється на період його виводу з експлуатації (для реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання, консервації та інших причин) на підставі документів, які свідчать про виведення таких основних засобів з експлуатації).

Амортизація основних засобів провадиться до досягнення залишкової вартості об'єктом його ліквідаційної вартості.

У разі тимчасового припинення господарської діяльності платник податку на прибуток повинен вивести з експлуатації основні засоби та зупинити нарахування амортизації на них.

Якщо основні засоби не використовуються в господарській діяльності платника податку, то згідно з п. 144.3 ст. 144 ПКУ вони є невиробничими основними засобами (необоротні матеріальні активи), витрати на придбання самостійне виготовлення та ремонт, а також реконструкцію, модернізацію або інше поліпшення, яких не підлягають амортизації.

Ліквідаційна вартість визначається платником податку самостійно. Ліквідаційна вартість – це сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Згідно ст. 145.1.3. ПКУ при визначенні строку корисного використання (експлуатації) слід ураховувати:

- очікуване використання об'єкта підприємством з урахуванням його потужності або продуктивності;
- фізичний та моральний знос, що передбачається;
- правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори.

Згідно ст. 145.1.4. ПКУ строк корисного використання (експлуатації) об'єкта

основних засобів переглядається в разі зміни очікуваних економічних вигод від його використання, але він не може бути меншим, ніж визначено в пункті 145.1 цієї статті.

Підприємство може самостійно обирати метод нарахування амортизації в цілях оподаткування та зазначати його в наказі про облікову політику. В Обліковій політиці підприємств залізничного транспорту зазначено, що для організації обліку необоротних активів в структурних підрозділах наказами керівників створюються постійно діючі комісії. Там же встановлено, що при введенні основних засобів в експлуатацію обов'язково визначається ліквідаційна вартість та встановлюється строк корисного використання кожного об'єкта основних засобів, про що зазначається в Акті приймання-передачі основних засобів (типової форми № ОЗ-1)

Визначення вартості, яка амортизується, об'єкта основних засобів без вирахування його ліквідаційної вартості визначатиметься як порушення норм Податкового кодексу з відповідними негативними наслідками.

2.5 Облік витрат з ремонту основних засобів

У процесі господарської діяльності основні засоби зношуються фізично і морально, а тому потребують проведення ремонтів, модернізації та інших видів робіт з їх поліпшення. Основними об'єктами ремонту є локомотиви, що забезпечують експлуатацію рухомого складу. Ремонт забезпечує підтримання основних засобів у працездатному стані та є однією з умов їх ефективного використання. У процесі ремонту повністю або частково відновлюють ті якості об'єкта основних засобів, які були втрачені ним у процесі експлуатації. Залежно від обсягу та характеру робіт, існують поточний ремонт та реконструкцію (модернізацію).

Ремонт об'єктів основних засобів може виконуватися як власних об'єктів і об'єктів підрозділів своєї залізниці (витрати з перевезень), так і об'єктів інших

залізниць або сторонніх підприємств (витрати з допоміжного виробництва). На залізничному транспорті існують галузеві інструкції з ремонтів. В таблиці 2.13 представлено види і вартість ремонтів.

Таблиця 2.13 – Синтетичний облік поточного ремонту локомотивів

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума тис. грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
Виконаний поточний ремонт ТР-1	2313		8652,8
- заробітна плату	2313	661	1281,8
- здійснені нарахування на фонд оплати праці	2313	6590	282,1
- списано матеріали	2313	2010	4540,9
- списано використану електроенергію	2313	6833	161,2
- амортизація	2313	1310	676
- списано інші витрати	2313	6833	1352
Виконаний поточний ремонт ТР-2	2313		1034,8
- нараховано заробітну плату	2313	661	338,0
- здійснені нарахування на фонд оплати праці	2313	6590	74,4
- списано матеріали на ремонт колії	2313	2010	403,0
- списано використане паливо і мастильні матеріали	2313	2032	78,0
- списано використану електроенергію	2313	6833	33,8
- амортизація	2313	1310	-
- списано інші витрати	2313	6833	5,2
Виконаний поточний ремонт ТР-3	2313		4765,8
- нараховано заробітну плату	2313	661	455,0
- здійснені нарахування на фонд оплати праці	2313	6590	100,1
- списано матеріали на ремонт колії	2313	2010	2782,0
- списано використане паливо і мастильні матеріали	2313	2032	195,0
- списано використану електроенергію	2313	6833	260,0
- амортизація механізмів	2313	1310	598,0
- списано інші витрати	2313	6833	256,1
Виконано поточний ремонт механізмів та обладнання	9110	661	5935,8
		6590	1305,9
		2010	21,8
		2032	30,2
		683	20,6
Виконано капітальний ремонт механізмів та обладнання	9110	661	4336,8
		6590	954,1
		2010	121,0
		683	648,5
		1310	87,6

Загальновиробничі витрати, які списані на рахунок 2313 «Перевезення» спочатку розподіляються між витратами з перевезень та допоміжного виробництва пропорційно фонду оплати праці працівників виробництва з цих видів діяльності, а потім між видами робіт (послуг), пропорційно фонду оплати праці працівників виробництва кожного з видів робіт (послуг). Загальновиробничі витрати, що відносяться до витрат з ремонту, розподіляються на кожний конкретний об'єкт пропорційно сумі прямих витрат на оплату праці працівників, залучених на ремонт конкретного об'єкту.

Якщо ремонт (господарським або підрядним способами) об'єктів основних засобів розпочато в одному звітному періоді, а закінчується в іншому, то складається проміжний акт форми №ОЗ-2 на останній день місяця звітного періоду та передається або надсилається до бухгалтерії підрозділу, на балансі якого враховується зазначений об'єкт. Такі витрати відображаються у Звіті про виконання ремонту основних засобів по Укрзалізниці (форма 3-13) у нововведеній графі з назвою «Поточні витрати з виконання капітального ремонту об'єктів основних засобів» без відображення фізичної одиниці ремонту. Капітальним вважається такий вид ремонту, який виконується з періодичністю більше одного року та під час якого здійснюють повне розбирання агрегату, заміну або відновлення всіх зношених деталей об'єкта.

Кошторисну вартість ремонту визначають, виходячи з діючих норм, цін, тарифів тощо.

Під час виконання капремонту підрядним способом кошторисна вартість складається з прямих витрат, накладних витрат та встановленої частки накопичень. Під час господарчого способу ремонту накопичені частки у кошторисну вартість не включаються.

Поточний і капітальний ремонт основних засобів загальногосподарського, адміністративного призначення виконується також підрядним способом.

Служба розраховуються за такі ремонти в порядку внутрішніх розрахунків, тобто з використанням рахунку 6833 «Внутригосподарські розрахунки фінансово-економічної служби з відомчими підрозділами», а при розрахунках з локомотиворемонтними заводами 6822 «Внутрішні розрахунки».

Бухгалтерський облік витрат на ремонт, модернізацію, реконструкцію та інші поліпшення основних засобів регламентується НП(С)БО № 7, згідно з яким ці витрати обліковуються з урахуванням економічних вигод, які очікує одержати підприємство внаслідок використання поліпшеного (відремонтованих, реконструйованого або модернізованого) об'єкта.

Наприклад: заміна зношених конструкції споруд на нові аналогічної модифікації - на суму 250000,0 грн. (ПДВ – 50000,0 грн.) заміна рейкової решітки – 100000,0 грн, установка автоматизованих пристроїв на переїздах 200000,0 грн.

Перш за все визначимо, що тут належить до робіт з відновлення початкового ресурсу, а щодо модернізації локомотивів (таблиця 2.14).

Таблиця 2.14 - Групування робіт з ремонту по приналежності до витрат

Відновлення ресурсу	Модернізація та інші поліпшення
1	2
Заміна зношених частин локомотивів на нові аналогічної модифікації	Установка запасних частин та вузлів (більш стійких до навантажень)
Заміна запасних частин на аналогічні	

2.6 Переоцінка основних засобів

Об'єкт основних засобів переоцінюється, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу та за умови врахування результатів переоцінки у фінансових планах структурного підрозділу підприємств.

Підприємство може переоцінювати об'єкти основних засобів по справедливій вартості станом на 31 грудня звітного періоду. У випадку переоцінки об'єкту основних засобів відбувається переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до яких відносять цей об'єкт.

Якщо переоцінка групи основних засобів зроблена підприємством, в подальшому вона повинна відбуватися щорічно.

Переоцінена сума первісної вартості та зносу об'єкту основних засобів визначається як результат відповідно первісної вартості або зносу та індексу переоцінки. Індекс переоцінки – визначається відношенням справедливої вартості об'єкту, що переоцінюється, до остаточної вартості.

Група основних засобів - це сукупність єдиних по технічних характеристиках, призначенню та умовам використання основних засобів.

Сума дооцінки остаточної вартості об'єкту основних засобів відображається у складі додаткового капіталу, а сума уцінки – у складі витрат поточного періоду.

Перевищення суми попередніх уцінок над сумою попередніх уцінок остаточної вартості об'єкту основних засобів при черговій дооцінці остаточної вартості цього об'єкту включається у склад доходів звітного періоду з відображенням різниці між останньою дооцінкою остаточної вартості об'єктів основних засобів та вказаним перевищенням у складі іншого додаткового капіталу.

При вибутті об'єктів основних засобів, які раніше були переоцінені, перевищення суми попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок остаточної вартості цього об'єкту основних засобів включається у склад нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу.

У випадку вагомих відхилень балансової вартості активу від його справедливої вартості підприємство має право самостійно переоцінювати його вартість по справедливій оцінці.

Кореспонденція рахунків з обліку дооцінки основних засобів наведена у таблиці 2.15.

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку дооцінки основних засобів відбувається з використанням рахунку 423 «Дооцінка активів». На цьому рахунку відображаються суми дооцінки необхідних активів, яка відбувається по рішенням органів керівництва, а також в інших випадках, передбачених законодавством України.

Таблиця 2.15 - Кореспонденція рахунків з обліку дооцінки основних засобів

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, тис. грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
Облік дооцінки основних засобів			
Сума дооцінки основних засобів	1051	4230	2990,0
Одночасно на суму зносу	4230	1310	1991,6
Сума уцінки основних засобів	9750	1051	31850,0,0
Одночасно на суму зносу	1310	1051	4225,0
Облік уцінки			
Сума втрат від зменшення корисності основних засобів, що були оцінені по первісній вартості	9750	1310	3549
Сума втрат від зменшення корисності основних засобів, що були оцінені по переоціненій вартості	9750	1051	6800,3
Одночасно на суму зносу	1310	1051	1573,0

При виявленні під час інвентаризації придатних для використання об'єктів основних засобів, залишкова вартість яких у бухгалтерському обліку дорівнює нулю, постійно діючою інвентаризаційною комісією оформлюється пропозиція щодо визначення їх справедливої та ліквідаційної вартості. Після затвердження керівником структурного підрозділу залізниці протоколу результатів інвентаризації, такі пропозиції набувають розпорядчого характеру для обов'язкового проведення дооцінки об'єкту основних засобів з нульовою залишковою вартістю, що відповідає критеріям активу. Зменшення корисності основних засобів визнається, якщо на дату балансу сума очікуваного відшкодування окремих об'єктів основних засобів (або групи об'єктів) менша ніж їх залишкова вартість, то підприємство повинно відображати в обліку суму зменшення корисності основних засобів.

Зменшення корисності - це втрата економічної вигоди в сумі перевищення залишкової вартості активу над сумою очікуваного відшкодування. Сума очікуваного відшкодування - сума, яку підприємство очікує до відшкодування вартості необоротного активу під час його майбутнього використання, включаючи його ліквідаційну вартість.

Відповідно до пункту 31 НП(С)БО № 7 втрати від зменшення корисності об'єктів основних засобів, які обліковуються за первісною вартістю, включаються

до складу витрат звітної періоду з одночасним збільшенням суми зносу основних засобів. Якщо основні засоби відображаються в обліку за переоціненою вартістю, то сума зменшення корисності активу відноситься на зменшення іншого додаткового капіталу із включенням різниці між сумою зменшення корисності та попередньою дооцінкою відповідного об'єкта основних засобів до витрат періоду (аналогічно відображенню в обліку уцінки раніше дооцінених основних засобів).

Якщо причини зменшення корисності об'єкта основних засобів перестали існувати, то сума відновлення корисності, але не більше суми попереднього зменшення корисності, відображається визнанням доходу з одночасним зменшенням суми зносу об'єкту основних засобів. По основним засобам, які відображаються за переоціненою вартістю, дохід визнається у сумі попередньо визнаних витрат періоду, а решта суми відновлення корисності, але не більше суми попереднього зменшення корисності, відображається у складі іншого додаткового капіталу (аналогічно відображенню в обліку дооцінки основних засобів, які раніше були уцінено). Бухгалтерські записи відображені у таблиці 2.16.

Таблиця 2.16 – Відображення зменшення корисності об'єкта основних засобів

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, тис. грн.
	Дебет	Кредит	
1	2	3	4
1 Відображення втрати від зменшення корисності об'єктів основних засобів, оцінених за первісною вартістю	9750	1310	58,5
3 Відображення витрат від зменшення корисності об'єктів основних засобів, оцінених за переоціненою вартістю: - списано нарахований за строк експлуатації знос;	1310	1040	39,0
- списано уцінку залишкової вартості основного засобу в межах попередньої дооцінки;	4230	1040	10,4
- списано уцінку основних засобів понад попередню дооцінку	9750	1040	9,1
4 Відображення дооцінки вартості об'єктів основних засобів, що проведена після усунення причин попереднього зменшення корисності об'єкту основних засобів: на суму попередньої уцінки	1040	7460	9,1
- нараховано дооцінку понад суми попередньої уцінки	1040	4230	16,9
- дооцінено суму зносу	4230	1310	15,6

Наприклад:

Переоцінена залишкова вартість об'єкта основних засобів 45000,0 грн., сума накопиченого зносу 30000,0 грн., сума попередньої дооцінки 8000,0 грн., сума зменшення корисності 15000,0 грн. Суму накопиченого зносу необхідно зменшити на 10000,0 грн. $= (15000,0/45000,0) \times 30000,0$. Первісна вартість активу зменшилася на 25000,0 грн. і склала 50000,0 грн.

Після усунення причин попереднього зменшення корисності об'єкту основних засобів сума очікуваного відшкодування зросла на 8000,0 грн. Залишкова вартість 20000,0 грн., сума очікуваного відшкодування 28000,0 грн. Первісна вартість = 50000,0 грн., накопичений знос = 30000,0 грн. Суму збільшення корисності активу, яка попередньо була списана на витрати періоду визнаємо доходами періоду (7000,0 грн.) одночасно зі збільшенням вартості активу. Суму накопиченого зносу збільшуємо на 12000,0 грн. $= (8000,0/20000,0) \times 30000,0$. Первісна вартість активу збільшилася на 20000,0 грн. $[(8000,0/20000,0) \times 50000,0]$ і склала 70000,0 грн. Сума другого коригування первісної вартості $= 20000,0 - 7000,0 = 13000,0$ грн.

2.7 Інвентаризація основних засобів і відображення результатів у обліку

Інвентаризація - це перевірка і документальне підтвердження наявності та стану, оцінка активів та зобов'язань підприємства.

Залежно від повноти охоплення перевіркою ресурсів розрізняють повну та часткову інвентаризацію.

Повна інвентаризація охоплює всі ресурси підприємства та їх джерела; часткова — окремі їх види та групи (наприклад, товари, пальне, транспортні засоби, готівку в касі тощо).

За часом проведення інвентаризація може бути місячною, кварталною, піврічною та річною.

За характером інвентаризації бувають планові та позапланові (раптові).

Планові інвентаризації передбачаються планом проведення інвентаризацій, який складається на початку року і затверджується керівництвом. Позапланові (раптові) наперед не плануються, а проводяться в міру потреби за розпорядженням керівництва, за вимогою перевіряючого органу, у випадках стихійного лиха, крадіжки, пожежі, аварії тощо.

Інвентаризацію основних засобів слід провадити відповідно до Інструкції з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів, розрахунків та інших статей балансу, затвердженої наказом Головного управління Державного казначейства України № 90 від 30.10.98 р..

До початку інвентаризації слід перевірити: наявність і стан реєстрів обліку (карток, книг, описів тощо); наявність і стан технічних паспортів та іншої технічної документації; наявність документів на основні засоби, що здані чи прийняті установою в оренду, на зберігання, на тимчасове користування. За відсутності документів слід забезпечити їх отримання чи оформлення.

Інвентаризація здійснюється постійно діючою інвентаризаційною комісією, склад якої затверджує начальник виробничого підрозділу. Відповідальність за організацію інвентаризації несе начальник служби, який визначає кількість інвентаризацій, строки їх проведення, перелік господарських об'єктів, ресурсів і розрахунків, що підлягають інвентаризації під час кожної із них, крім випадків, коли проведення інвентаризації є обов'язковим:

- при реорганізації підприємства і зміні форми власності;
- перед складанням річної бухгалтерської звітності, але не раніше 1 жовтня;
- при зміні матеріально відповідальних осіб;
- при встановленні фактів крадіжок або зловживань, псуванні цінностей;
- на вимогу судово-слідчих органів;
- у разі аварій, пожежі, стихійного лиха;
- у разі переоцінки товарно-матеріальних цінностей;
- при ліквідації підприємства.

У підрозділі для проведення інвентаризації створюється постійно діюча інвентаризаційна комісія в такому складі: начальник - керівник (заступник керівника) підрозділу і члени комісії — головний бухгалтер, представники окремих підрозділів, провідні фахівці тощо. Ця комісія відповідає за своєчасну і якісну інвентаризацію. На місцях зберігання виробничих запасів за потребою створюються робочі інвентаризаційні комісії, які повинні під керівництвом центральної комісії забезпечити безпосереднє проведення інвентаризацій: у присутності матеріально відповідальної особи виявити і підрахувати зважуванням, обмірюванням або перерахуванням фактичну наявність усіх цінностей. Одержані дані заносять в інвентаризаційні описи, які складають у двох примірниках. Описи складають окремо по кожній матеріально відповідальній особі і за місцем зберігання цінностей. Після закінчення інвентаризації описи підписують усі члени комісії і матеріально відповідальна особа.

Один примірник опису передається до бухгалтерії, другий залишається у матеріально відповідальної особи. Описи, що надійшли до бухгалтерії, використовують для виведення результату інвентаризації: в інвентаризаційному описі поряд із даними про фактичну наявність проставляють кількісні та вартісні показники цінностей за даними бухгалтерського обліку.

Остаточні результати проведеної інвентаризації можна визначити лише за порівняльними відомостями. У них відображаються усі позиції, де виникли відхилення від облікових даних. До складання порівняльної відомості бухгалтерія має ретельно перевірити правильність усіх записів у рахунках.

Інвентаризаційна комісія перевіряє правильність порівняльних відомостей, з'ясовує причини виникнення надлишків, нестач, пересортиці, встановлює винних. Причини виникнення різниць ретельно з'ясовуються, уточнюються на підставі письмових пояснень матеріально відповідальної особи.

Свої висновки та пропозиції щодо регулювання різниці між фактичними даними інвентаризації та показниками обліку комісія фіксує в протоколі. Протокол надається на затвердження керівнику підприємства, який приймає остаточне рішення про порядок урегулювання розбіжностей.

Результати інвентаризації відображаються в обліку в такому порядку: виявлені надлишки оприбутковують і зараховують на доходи підприємства; вартість нестачі, псування або інших втрат у межах норм списується на витрати діяльності підприємства, а в сумах, що перевищують ці норми, - на винних осіб; якщо винних не встановлено, суму нестачі відносять також на витрати звітного періоду. Результати інвентаризації відображаються у бухгалтерському обліку в 10-денний строк і включаються до звіту за той період, в якому була закінчена інвентаризація.

2.8 Відображення основних засобів у звітності

Відповідно до ст. 3 Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” та п. 4 НП (С)БО „Загальні вимоги до фінансової звітності”, метою складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. Одним із завдань складання і подання фінансової звітності структурного підрозділу є надання інформації про стан та рух основних засобів підприємства.

Фінансова звітність підприємства України (крім бюджетних установ, представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності та суб'єктів малого підприємництва, визначених такими відповідно до чинного законодавства) включає: ф. № 1 “Баланс”; ф. № 2 “Звіт про фінансові результати”; ф. № 3 “Звіт про рух грошових коштів”; ф. № 4 “Звіт про власний капітал”; ф. № 5 “Примітки до річної фінансової звітності”; ф. №6 „Інформація за сегментами” (додаток до приміток до річної фінансової звітності).

Основною формою фінансової звітності, що надає інформацію про стан майна підприємства та джерела його утворення, є баланс. Визначення Балансу та вимог до нього, як елементу фінансової звітності, наведено у НП(С)БО . Інформація

про основні засоби підприємства у балансі представлена за статтею «Основні засоби» трьома рядками: 030 залишкова вартість, 031 первісна вартість, 032 знос.

Відповідно до НП(С)БО у статті «Основні засоби» наводиться вартість власних та отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів згідно з відповідними положеннями, державні (казенні) та комунальні підприємства - вартість майна, отриманого на праві господарського відання чи праві оперативного управління. У цій статті також наводиться вартість інших необоротних матеріальних активів.

У статті наводяться окремо первісна (переоцінена) вартість – рядок 031, сума зносу основних засобів (у дужках) – рядок 032, та їх залишкова вартість – рядок 030. До підсумку балансу включається залишкова вартість, яка визначається як різниця між первісною (переоціненою) вартістю основних засобів і сумою їх зносу на дату балансу.

Щодо Звіту про фінансові результати та Звіту про рух грошових коштів, то ці звітні форми не містять пряму інформацію про рух основних засобів, оскільки основою їх складання є класифікація видів діяльності.

За принципом повного висвітлення фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій та подій, яка може вплинути на рішення, що приймаються на її основі. Інформація, що підлягає розкриттю наводиться у Примітках до них. Примітки до фінансових звітів – це сукупність показників і пояснень. Яка забезпечує деталізацію та обґрунтованість статей фінансової звітності, а також інша інформація, розкриття якої передбачене відповідними положеннями (стандартами).

Примітки до річної звітності є особливою формою фінансових звітів, у якій найбільш повно розкривається зміст облікової політики, прийнятої на підприємстві.

Питання стану та руху основних засобів у Примітках до річної звітності представлено достатньо широко. Щодо кожної групи основних засобів підрозділу наводиться така інформація:

1) вартість (первісна або переоцінена), за якою основні засоби відображені у балансі;

2) методи амортизації, що застосовуються підприємством та діапазон термінів корисного використання (експлуатації) об'єктів основних засобів;

3) наявність та рух основних засобів у звітному році за показниками:

- первісна (переоцінена) вартість та сума зносу на початок звітного року;
- первісна вартість основних засобів, які визнані активом, з виділенням вартості основних засобів, отриманих у результаті об'єднання підприємств;

- сума зміни первісної (переоціненої) вартості та зносу основних засобів у результаті переоцінки;

- первісна (переоцінена) вартість та сума зносу основних засобів, які вибули;

- сума нарахованої амортизації;

- сума втрат від зменшення корисності, відображена у Звіті про фінансові результати у звітному періоді;

- інші зміни первісної (переоціненої) вартості та сума зносу основних засобів;

- первісна (переоцінена) вартість та сума зносу на кінець звітного року.

У Примітках до фінансової звітності також наводиться така інформація:

- вартість основних засобів, щодо яких існує обмеження прав власності;
- вартість переданих у заставу основних засобів;
- сума капітальних вкладень на придбання і будівництво основних засобів за звітний рік;

- сума укладених угод на придбання у майбутньому основних засобів;

- залишкова вартість основних засобів, що тимчасово не використовуються (знаходяться на консервації, реконструкції тощо);

- первісна (переоцінена) вартість повністю амортизованих основних засобів, які продовжують використовуватися;

- залишкова вартість основних засобів, вилучених з експлуатації для продажу;

- первісна вартість, залишкова вартість та метод оцінки основних засобів, отриманих за рахунок цільових асигнувань;

Щодо орендованих основних засобів, то орендар повинен розкривати таку інформацію щодо фінансової оренди первісну (переоцінену) вартість і знос кожної групи орендованих активів.

Якщо в звітному періоді проводилася переоцінка основних засобів, необхідно розкривати в Примітках зміну розміру додаткового капіталу в результаті переоцінки основних засобів та обмеження щодо його розподілу між власниками (учасниками).

Крім того, бажано розкривати в Примітках таку інформацію щодо переоцінки основних засобів:

- базу, застосовану для переоцінки активів;
- дати чинності переоцінки;
- залучення незалежного оцінювача;
- сутність будь-яких показників, що застосовувалися для визначення відновлюваної вартості.

Висновки до другого розділу

При веденні бухгалтерського обліку підрозділ використовує таку нормативно-законодавчу базу: Закон України про бухгалтерський облік та фінансову звітність, Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", Податковий кодекс України, Закон України про затвердження типових форм первинного обліку.

Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби" від 27.02.2000 року визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні

активи (далі - основні засоби), а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності.

Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755 – VI зі змінами та доповненнями визначає розмір вартісного критерію при зарахуванні об'єктів до складу основних засобів, податкову класифікацію основних засобів, порядок та методи амортизації.

Синтетичний облік основних засобів ведеться на рахунку 10 "Основні засоби", який призначений для обліку й узагальнення інформації про наявність і рух як власних основних засобів, так і одержаних за умов фінансового лізингу, а також орендованих цілісних майнових комплексів, які належать до складу основних засобів. За дебетом рахунку 10 відображається надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих) основних засобів на баланс підприємства, які обліковуються за первісною вартістю, за кредитом — вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів, сума уцінки основних засобів.

Витрати на придбання або створення основних засобів, незалежно від джерел фінансування, називають капітальними інвестиціями і до моменту їх списання на вартість введеного до експлуатації об'єкта відображаються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». За дебетом рахунка 15 відображаються витрати на придбання або створення основних засобів, за кредитом — їх списання при введенні в дію об'єкта, прийняття в експлуатацію придбаних або створених тощо.

В процесі використання (експлуатації) основні засоби поступово зношуються, вимагають усунення утворених в них технічних несправностей, наявність яких перешкоджає нормально експлуатувати, знижує їх продуктивність, а в деяких випадках, не забезпечує безпечних умов праці.

Своєчасне поліпшення основних засобів є однією із умов ефективного їх використання. В процесі ремонту основних засобів повністю або частково відновлюються якісні характеристики об'єкта, втрачені під час виконання своїх функцій. Згідно НП(С)БО № 7 під поняттям модернізації розуміють поліпшення

технічних параметрів устаткування з метою збільшення строку корисної експлуатації або виробничої потужності. Під ремонтом розуміють виконання робіт, пов'язаних з підтриманням об'єкта в робочому стані, усунення дрібних несправностей, заміни другорядних запасних частин, наприклад дрібних деталей в обладнанні, станках, ремонт вікон і дверей в будівлях і т.д. Реконструкція вважається такий вид ремонту, при якому об'єкт розбирається повністю, проводиться заміна або відновлення всіх зношених деталей і вузлів машин, обладнання, зміна зношених конструкцій або заміна їх на більш надійні і економічні.

Нарахування амортизації здійснюється згідно з НП(С)БО 7 „Основні засоби”, Методичними рекомендаціями по його застосуванню на підприємствах залізничного транспорту. Обліковою політикою Укрзалізниці, іншими нормативними документами. Об'єктом амортизації є первісна або переоцінена вартість основних засобів (крім вартості землі і незавершених капітальних інвестицій), зменшена на їх ліквідаційну вартість. Обліковою політикою Укрзалізниці встановлено, що амортизація основних засобів нараховується із застосуванням прямолінійного методу.

Дані про кожний інвентарний об'єкт основних засобів заносяться до інвентарної картки, типова форма 03-6 ”Інвентарна картка обліку основних засобів”. Ця картка застосовується для аналітичного обліку всіх видів основних засобів.

Відповідно до ст. 14.1.138 Податкового кодексу України: основні засоби – матеріальні активи, крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2500 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів.

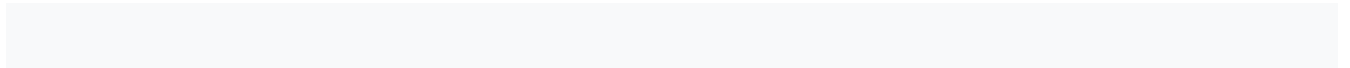
Матеріальні активи відносяться до складу основних засобів за умов:

- призначення платником податку для використання у господарській діяльності платника податку;
- коли їх вартість перевищує 20000 гривень і поступово зменшується

узв'язку з фізичним або моральним зносом;

- якщо очікуваний строк корисного використання (експлуатації) з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).

Відповідно до НП(С)БО у статті «Основні засоби» наводиться вартість власних та отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів згідно з відповідними положеннями, державні (казенні) та комунальні підприємства - вартість майна, отриманого на праві господарського відання чи праві оперативного управління.

3 Оцінка економічної ефективності основних засобів та застосування інформаційних систем в організації обліку

3.1 Аналіз стану, руху та ефективності використання основних засобів у складі необоротних активів

Одним із найважливіших факторів збільшення перевезень є забезпеченість їх основними засобами в необхідній кількості та асортименті й повніше та ефективніше використання їх. В таблиці 3.1 проведено аналіз динаміки необоротних активів за звітний рік.

Таблиця 3.1 - Аналіз динаміки необоротних активів Служби локомотивного господарства, тис. грн.

Показник	На початок періоду, тис. грн.	На кінець періоду, тис. грн.	Абсолютне відхилення, тис. грн.	Відносне відхилення, %	Темп росту %
1	2	3	4	5	6
Нематеріальні активи за залишковою вартістю	223	73	-150	-67,26	32,74
-первісна вартість	1337	1337	-	-	100,0
-накопичена амортизація	1114	1264	150	13,46	113,46
Незавершені капітальні інвестиції	130256	89550	-40706	-31,39	68,61
Основні засоби за залишковою вартістю	2892343	3329996	437653	15,13	115,13
-первісна вартість	4881887	5659813	777926	15,94	115,94
-знос	1989544	2329817	340273	17,10	117,10
Інші необоротні активи	218	218	-	-	100,0
Разом	3023040	3419837	396797	31,16	131,16

Розглянувши наведену таблицю ми можемо зробити висновок, що на кінець звітного періоду необоротні активи збільшились на 396797 тис. грн., що у відносному виразі складає 31,16 %. Найбільший вплив спостерігається збільшення основних засобів за залишковою вартістю на 437653 тис. грн. у зв'язку з придбанням.

В таблиці 3.2 проведено аналіз структури необоротних активів за звітний

рік. На рисунку 3.1 надано схематично зміни протягом періоду дослідження.

Таблиця 3.2 – Аналіз структури необоротних активів Служби локомотивного господарства, тис. грн.

Показник	На початок періоду		На кінець періоду		Відхилення	
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7
Нематеріальні активи за залишковою вартістю	223	0,01	73	0,003	-150	-0,007
Незавершені капітальні інвестиції	130256	4,31	89550	2,62	-40706	-1,69
Основні засоби за залишковою вартістю	2892343	95,67	3329996	97,37	437653	1,7
Інші необоротні активи	218	0,01	218	0,007	-	-0,003
Разом	3023040	100,0	3419837	100,0	396797	-

Із таблиці ми бачимо, що найбільшу питому вагу у структурі необоротних активів як на початок, так і на кінець звітної періоду займають основні засоби за залишковою вартістю (95,67 % та 97,37 % відповідно), яка на кінець звітної періоду зросла на 1,7 % , що є притаманним для підприємств залізничного транспорту, тому що залізничний транспорт є фондомісткою галуззю.

Найменшу питому вагу займають нематеріальні активи за залишковою вартістю та інші необоротні активи, яка на кінець звітної періоду зменшилась як в абсолютному виразі так і їх питома вага.

Рисунок 3.1 - Структура необоротних активів Служби локомотивного господарства за періоди

Для розрахунку коефіцієнтів надходження, вибуття та оновлення потрібна форма 5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Таблиця 3.3 – Аналіз стану, руху та показників ефективності основних засобів Служби локомотивного господарства за звітний рік

Показник	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення, +/-
1	2	3	4
Коефіцієнт зносу, %	40,75	41,16	0,41
Коефіцієнт придатності, %	59,25	58,84	-0,41
Коефіцієнт надходження, %	1,6	1,7	0,01
Фондовіддача, тис. грн./тис.грн.	0,017	0,003	-0,014
Фондоємність, тис. грн./тис.грн.	59,35	299,22	239,87

На основі виконаного аналізу можна зробити наступний висновок, що коефіцієнт зносу збільшився, дана ситуація є незадовільною, бо це свідчить про погіршення стану матеріально-технічної бази підприємства. Показник фондовіддачі знизився через зменшення вартості основних засобів. Фондоємність є величиною зворотною до фондовіддачі. Цей показник дає можливість визначити вартість основних засобів на одну гривню доходу і характеризує забезпеченість підприємства основними засобами. За нормальних умов фондовіддача повинна мати тенденцію до збільшення, а фондоємність – до зменшення, а в нашому

розрахунку спостерігається зворотня ситуація.

Фондоозброєність, навпаки, збільшилась, через зменшення кількості робітників підприємства. Для більш ефективного господарювання підприємству необхідно приділяти більше уваги покращенню основних засобів, оновленню та заміні більш сучасними і модернізованими. Забезпеченість підприємства основними виробничими засобами визначається рівнем фондоозброєності праці, яка на кінець року збільшилась на о 86 тис. грн на чоловіка та складає 23,39 тис. грн. на особу

Для більш ефективного використання основних засобів підприємству необхідно приділяти більше уваги покращенню основних засобів, оновленню та заміні більш сучасними і модернізованими.

3.2 Основні заходи для проведення модернізації рухомого складу

Модернізація в цілому спрямована на підвищення технічного стану рухомого складу, облаштування його новими сучасними системами управління, діагностики та сигналізації, поліпшення комфортності і умов роботи локомотивної бригади. Модернізація кабіни машиніста супроводжується установкою нового сучасного пульта управління і поліпшенням інтер'єру внутрішньої обшивки кабіни із застосуванням сучасних звукоізолюючих і теплоізолюючих пристроїв, нетоксичних і жаростійких матеріалів. Створення мікроклімату в кабіні за рахунок установки системи кондиціонування, яка забезпечує охолодження повітря в літній час і його підігрів в зимовий період.

Вилучення електричних ланцюгів напругою 3000 В для живлення електроприладів, електропечей, обігріву кабіни, що забезпечує безпеку роботи локомотивної бригади. Установка багатошарових лобових і бічних вікон з електропідігрівом, електромеханічних склоочисників лобових вікон з системою обмивки від бруду. Встановлення нових блоків бічних віконних проїомів з

поліпшеною системою герметизації.

Установка сучасних дзеркал зворотного огляду з підігрівом і дистанційним управлінням їх положення. Встановлення нових сертифікованих крісел машиніста і помічника машиніста.

Всі проведені роботи з модернізації інтер'єру кабіни машиніста відповідають вимогам ДСТУ Електровоз обладнаний комплектом електрообладнання для автоматичного керування рекупераивним гальмуванням. Система забезпечує автоматичний вибір режиму роботи вентилятора охолодження тягових двигунів у режимі тяги і рекуперації; роботу електровоза за системою багатьох одиниць; захист від юза колісних пар шляхом автоматичного зниження гальмівного шляху.

Взаємодія систем «Автоматичного управління рекупераивним гальмуванням» і «Блоків захисту від буксування і юза колісних пар електровоза» забезпечує:

- автоматичне визначення умов для буксування і юза і припинення цих процесів;
- передачу в систему автоматичного управління рекупераивним гальмуванням інформації про поточну величину швидкості руху електровоза;
- відображення поточних контрольованих параметрів.

Комп'ютеризований комплект обладнання для гальванічного розв'язування високовольтих приладів забезпечує:

- безконтактне вимірювання величин струму тягових двигунів та напруги контактної безконтактне вимірювання величин струму тягових двигунів і напруги контактної мережі;
- відображення на екрані поточних виміряних величин і параметрів рекуперації системи автоматичного управління рекупераивним гальмуванням.

Управління електровозом в режимах тяги і рекупераивного гальмування виконується новим контролером, який забезпечує:

- вказання режимів управління;
- відображення напрямку руху;

- програмне блокування неправильних дій машиніста;
- видачу інформації для системи автоматичного управління рекуперативним гальмуванням і передача її на бортовий комп'ютер.

Для підвищення надійності системи управління безпеки руху, при управлінні електровозом встановлені сертифіковані системи локомотивної сигналізації та радіозв'язку. Встановлено систему пожежної сигналізації, яка призначена для визначення місця тривоги з видачею світлової та звукової сигналізації і контролю пожежного стану приміщень та пожежонебезпечних вузлів електровоза. Для підвищення надійності електричного живлення електрообладнання управління електровозом, в кожній секції електровоза встановлений триканальний статичний перетворювач напруги для живлення: електричних ланцюгів кондиціонера, калориферів, електричних печей, електромеханічних склоочисників, дзеркал зворотного огляду, обігріву вікон, холодильника, мікрохвильової печі.

Для антикорозійного захисту зовнішніх частин кабіни і кузова електровоза виконано зовнішнє фарбування за системою лакофарбового покриття «LankwitzerLackfabrik». З метою виконання вимог ГОСТ 12.2.056-81 по фарбуванні вузлів електровоза в кольори, які безпосередньо впливають на безпеку руху, на зовнішній лобовій частині кабіни машиніста нанесені смуги червоного кольору виготовлені з світло відбивної самоклеючої плівки замість традиційного флуоресцентного лакофарбового покриття.

За результатами експлуатаційних випробувань модернізованого електровоза є доцільним і надалі поглиблювати обсяг і технічний рівень модернізації в частині встановлення сучасного електронного обладнання, підвищення надійності та ефективності роботи електрообладнання, зменшення питомого електроспоживання електровоза, зменшення експлуатаційних і ремонтних витрат на термін життєвого циклу його експлуатації.

Залізниці України вже давно відчувають дефіцит електровозів, особливо для водіння невеликих складів в регіональних перевезеннях. Замінюють пасажирські електровози вантажними, але тягові та електричні характеристики

вантажних не відповідають потребам. Величина невідповідності стане зрозумілою, якщо уявити, що склад з 7-10 вагонів масою 350-500 тон веде електровоз, що складається з двох секцій загальною масою майже 200 тон. До того ж використовуються електровози із застарілим силовим обладнанням, що призводить до даткових витрат на обслуговування та непродуктивної витрати енергії. Зростання тарифів на енергію робить такі рішення руйнівними.

Оптимальний вихід - удосконалити існуючу техніку, автономізувати кожну секцію вантажного локомотива зі збереженням дорогої механічної частини і модернізувати силову установку з переходом на сучасну гнучку систему управління.

Електровоз - відносно новий тип пасажирських електровозів змінного струму. За результатами ходових динамічних випробувань ці електровози досягнули високих показників плавності при різних швидкостях руху. Їхні коефіцієнти вертикальної динаміки та запасу стійкості проти сходу коліс з рейок не перевищують допустимих значень.

На сьогоднішній день по даним серіям електровозів пропоную виконання капітального ремонту в об'ємі КР-1. Можливе проведення їх модернізації, а також виготовлення нових локомотивів, де застосовуватимуться більш нові схемотехнічні рішення для підвищення експлуатаційних характеристик.

В сучасних умовах потрібно проводити відновлювальний ремонт електровозів серій ,які не досягли свого експлуатаційного пробігу для заходу в капітальний ремонт об'єму КР-1.

Враховуючи ряд конструктивних недоліків цих електровозів, що призводять до виходу з ладу електричного обладнання, можливо застосувати нові технічні рішення які дозволяють підвищити надійність роботи локомотивів та збільшити їх експлуатаційні пробіги.

Електровози за своїми характеристиками та будовою подібні до електровозів серії. Виходячи з того можемо запропонувати підпрозділу виконувати їх модернізацію по типу модернізованих на сьогоднішній день електровозів. Також пропонується замінити електромашинний перетворювач на статичний.

На електровозах ВЛ11м/6 спостерігаються часті виходи з ладу статичних перетворювачів, їх ненадійна робота в окремих випадках призводить до пожежі обладнання електровозу. Тому пропонуємо встановлення нових статичних перетворювачів, більш надійних з елементами додаткового захисту від перенапруг в контактній мережі.

На сьогоднішній день повинен бути освоєний капітальний ремонт з модернізацією вітчизняних електровозів серії ДЕ1. Враховуючи досить велику динаміку змін виготовлення цих електровозів, стоїть завдання виконати ремонт з модернізацією будь-якого електровоза цієї серії, приводячи його до базового варіанту найвищого номеру.

Різні варіанти модифікацій електровозів вимагали різноманітних інженерно-технологічних підходів до виконання ремонту та модернізації. Знайдені шляхи вирішення цих завдань реалізовані на електровозі ДЕ1-028.

Окрім відновлення існуючої конструкції електровоза відповідно динаміки змін до найвищого номера електровоза, пропонується виконання ряд модернізацій:

- заміна міжсекційних автозчепних пристроїв;
- обладнання електровоза струмоприймачами типу Т-5М1-03 на заміну струмоприймачів типу Т-27Д (Т-33Д);
- обладнання електровоза серії ДЕ1 системою змащування гребнів колісних пар;
- встановлення нової комутаційної системи вітчизняного виробництва на заміну перемикачів;
- встановлення обладнання електровоза системою АЛС-МУ;
- встановлення контакторів і резисторів на блоці БСА-833Д;
- встановлення контакторів МК1-10У3А взамін реле РП-29-04Д;
- заміна світильників в кабіні електровоз;
- заміна світильників в тамбурі і проході електровоза;
- заміна форсунок піску 5ТП.425.007 на 5ТП.425.001-002;
- заміна електромашинного перетворювача на статичний ПМП40/3000

М1;

- встановлення датчика температури в колі калориферів обігріву кабін;
- модернізація ізолятора БИЛТ.686.111.017Р;
- встановлення системи пожежної сигналізації «Нитка».

Із приведених вище технічних модернізацій, можемо зробити висновок про те, що залізничний транспорт є дуже фондоемною галуззю, яка потребує технічного обслуговування, та постійного ремонту.

В Україні пасажери надають перевагу залізничному транспорту. Таких висновків дійшли маркетологи головного пасажирського управління Укрзалізниці за результатами анкетування, учасниками якого стали 13066 респондентів. Темою маркетингового дослідження був «Бенчмаркінг залізничного транспорту», тобто визначення і співставлення конкурентних переваг та недоліків залізничного, автомобільного та авіаційного видів транспорту. У ході дослідження 60,7% респондентів зазначили, що для здійснення поїздки вони обирають саме залізничний транспорт. Досить часто пасажери також користуються автомобільним транспортом 25,2%. Головною перевагою залізничного транспорту в анкетах, як і раніше, пасажери вказали високий рівень безпеки, автомобільного – зручність розкладу, авіаційного – високий рівень комфорту.

Порівняння кількості переваг і недоліків, які припадають на одного користувача транспорту, показало, що найпривабливіші позиції має авіаційний транспорт, середні – залізничний і найгірші – автомобільний. Авіаційний транспорт залишається головним конкурентом залізничного завдяки таким його сильним сторонам, як високий рівень комфорту і висока якість обслуговування. Велике значення для пасажирів має також час знаходження в дорозі (17% відповідей).

Маркетингові дослідження працівники пасажирського господарства Укрзалізниці проводять систематично для виявлення найбільш затребуваних пасажирами послуг і побажань та врахування результатів дослідження у забезпеченні пасажирських перевезень.

Враховуючи, що сьогодні для пасажирів головним фактором вибору транспорту на користь залізничного є більш комфортні вагони (18% відповідей), маркетологи пропонують зосередити зусилля саме на створенні цієї конкурентної

переваги – на оновленні рухомого складу, що без цілеспрямованого державного фінансування зробити досить складно. Залізничний транспорт залишається найбільш безпечним та надійним.

Із даного опитування бачимо, що у залізничного транспорту є багато конкурентів, тому потрібно реконструювати та модернізувати рухомий склад.

Електровоз модернізується за рахунок заміни енергетичної установки під час проведення капітального ремонту КР-1 в умовах спеціалізованого заходу. Загальна вартість капітальних витрат на один електровоз складатиметься з вартості придбання енергетичної установки, витрат на демонтажні роботи та витрат на монтажні роботи.

Загальна вартість додаткових капітальних витрат на один електровоз визначається:

$$\Delta K_t = C_{\text{обл}} + V_{\text{демонт}} + V_{\text{монт}}, \quad (3.1)$$

де ΔK_t - загальна вартість додаткових капітальних витрат на один електровоз, тис. грн.;

$C_{\text{обл}}$ - ціна енергетичної установки для електровоза, грн.;

$V_{\text{демонт}}$ - витрати на демонтажні роботи, грн.;

$V_{\text{монт}}$ - витрати на монтажні роботи, грн.

$$\Delta K_t = 56000000 + 32397,86 + 27468,86 = 56598666,0 \text{ грн.}$$

Калькулювання додаткових витрат на виконання робіт з монтажу енергетичної установки проводиться за такими статтями витрат:

- матеріали,
- електроенергія;
- заробітна плата;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- транспортно-заготівельні витрати.

Відповідно витрати на виконання монтажних робіт розраховуються за

формулою:

$$V_{\text{монт}} = V_{\text{м}} + E_{\text{монт}} + ЗП_{\text{монт}} + V_{\text{відрахув}} + A + ТЗВ, \quad (3.2)$$

де $V_{\text{м}}$ - витрати на сировину та матеріали, тис. грн.;

$E_{\text{монт}}$ - витрати на електроенергію, тис. грн.;

$ЗП_{\text{монт}}$ - витрати на заробітну плату для виконання монтажних робіт, тис. грн.;

$V_{\text{відрахув}}$ - відрахування на соціальні заходи, тис. грн.;

A - витрати на амортизаційні відрахування, тис. грн.;

$ТЗВ$ - транспортно - заготівельні витрати, тис. грн.

$$V_{\text{монт}} = 4929 + 1094,99 + 450,45 + 173,42 + 8000 + 17750 = 32397,86 \text{ тис. грн.}$$

Витрати на сировину та матеріали для виконання робіт з демонтажу енергетичної установки визначаються на основі встановленої норми витрат матеріалів на виконання всього обсягу робіт з монтажу та ціни матеріалів. Відповідно витрати на матеріали розраховуються:

$$V_{\text{м}} = N_{\text{м}} * Ц_{\text{м}}, \quad (3.3)$$

де $N_{\text{м}}$ - норми витрат матеріалів на виконання всього обсягу робіт з монтажу, кг.;

$Ц_{\text{м}}$ - ціна одного кілограму матеріалів на виконання монтажних робіт, тис. грн.

$$V_{\text{м}} = 31 * 159 = 4929 \text{ тис. грн.}$$

Витрати на електроенергію під час виконання монтажних робіт визначаються за формулою:

$$E_{\text{монт}} = P_{\text{е}} * T_{\text{монт}} * C_{\text{е}}, \quad (3.4)$$

де $P_{\text{е}}$ - сумарна потужність електроприладів, що задіяні при виконанні монтажних робіт, Вт (30 Вт);

$T_{\text{монт}}$ - час виконання робіт з монтажу енергетичної установки (45 годин);

Це - ціна 1 кВт-год. електроенергії, грн. (81,11 коп./кВт-год).

$E_{\text{монт}} = 30 \cdot 45 \cdot 0,8111 = 1094,99$ тис.грн.

Витрати на заробітну плату для виконання монтажних робіт включають витрати на основну заробітну плату та допоміжну і розраховуються за формулою:

$$ЗП_{\text{монт}} = ЗП_{\text{осн}} + ЗП_{\text{дод}}, \quad (3.5)$$

де $ЗП_{\text{осн}}$ - витрати на основну заробітну плату для виконання монтажних та робіт, грн.;

$ЗП_{\text{дод}}$ - витрати на додаткову заробітну плату (приймаємо на рівні 10% від $ЗП_{\text{осн}}$), грн.;

$ЗП_{\text{монт}} = 464,14 + 46,41 = 510,55$ тис. грн.

Роботи по монтажу та демонтажу виконуються за IV розрядом.

Витрати на основну заробітну плату з проведення монтажних робіт розраховується за формулою:

$$ЗП_{\text{осн}} = ГТСч * Т_{\text{монт(демонт)}}, \quad (3.6)$$

де $ГТСч$ - годинна тарифна ставка IV розряду (приймаємо 9,10 грн.), грн.;

$Т_{\text{монт(демонт)}}$ - трудомісткість виконання монтажних та демонтажних робіт (приймаємо на рівні 45 годин), год.

$ЗП_{\text{осн}} = 10,31 \cdot 45 = 464,14$ тис. грн.

$ЗП_{\text{дод}} = 464,14 \cdot 0,1 = 46,41$ тис.грн.

Витрати на відрахування на соціальні заходи (Відрахування) приймаємо на рівні 22,0% від загальних витрат на заробітну плату, грн.

$\text{Відрахування} = 510,55 \cdot 0,22 = 112,32$ тис. грн.

Розрахунок амортизації всього обладнання, яке задіяне при виконанні монтажних робіт, здійснюється відповідно до Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби».

Обладнання, яке задіяне при виконанні монтажних робіт, згідно ЗУ «Про

оподаткування прибутку підприємств» відноситься до 3 групи, на яку встановлено щорічну норма амортизаційних відрахувань у розмірі 8% від вартості обладнання. Загальна вартість обладнання складає 100 000 тис. грн.

Транспортно - заготівельні витрати приймаємо на рівні 0,25% від ціни енергетичної установки, що встановлюється на електровоз, грн.

$$ТЗВ = 7100000 * 0,025 = 17750 \text{ тис. грн.}$$

Витрати на виконання робіт з демонтажу енергетичної установки розраховують аналогічно порядку розрахунку витрат на виконання монтажних робіт, однак не включають витрати на сировину та матеріали.

$$Вдемонт = 1094,99 + 450,45 + 173,42 + 8000 + 17750 = 27468,86 \text{ грн.}$$

Результати калькулювання додаткових витрат на виконання робіт з монтажу та демонтажу енергетичної установки зводимо в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 - Калькулювання додаткових витрат на виконання робіт з монтажу та демонтажу енергетичної установки, тис. грн.

Стаття витрат	Роботи з монтажу енергетичної установки	Роботи з демонтажу енергетичної установки
1	2	3
Сировина та матеріали	4929,00	-
Електроенергія	1094,99	1094,99
Заробітна плата	510,55	510,55
Відрахування на соціальні заходи	112,32	112,32
Амортизація	8000,00	8000,00
Транспортно - заготівельні витрати	17750,00	17750,00
Всього додаткові витрати	32397,86	27468,86

На основі проведених розрахунків можна зробити висновок, що модернізація електровозу за рахунок встановлення енергетичної установки є економічно вигідним заходом науково-технічного прогресу, який сприяв скороченню величини річних експлуатаційних витрат електровоза за 13 років його експлуатації на 54982111,08 грн. Зокрема, спостерігається економія щорічних експлуатаційних витрат електровоза.

3.3. Застосування інформаційних систем в організації обліку основних засобів залізничного транспорту

На підприємствах залізничного транспорту інформаційна система управління обліком основних засобів базується на ідеї управління загальним життєвим циклом основних засобів. Використовуючи комп'ютерну мережу та інформаційні технології, управління обліком основних засобів зосереджено на оптимізації бізнес-процесів, налагодженні механізму централізованого контролю даних, сприянні обміну даними та внутрішньому контролю, зміцненні аналізу управлінських рішень, реалізації багатоступеневих мережевих програм управління основними засобами як залізничного транспорту в цілому, так і його окремих підприємств.

Завдяки стандартизації параметрів обліку і стандартів обліку основних засобів динамічний бізнес на початковому етапі обліку основних засобів переводиться на стандартизований шлях.

Усвідомлення цінності кожної ланки управління основними засобами, включаючи придбання, передачу, продаж, оренду, інвентаризацію, технічне обслуговування, передачу у брукт, утилізацію, дозволить задовольнити усі потреби управління бізнесом щодо використання основних засобів, подальшого управління витратами, інвентаризації та розкриття інформації та реалізація всього процесу управління основними засобами від нового надходження до брукту та утилізації, щоб забезпечити основу для реалізації повного аналізу витрат і всього процесу контролю використання основних засобів залізничного транспорту.

Застосування інформаційних для обліку основних засобів залізничного транспорту сприятиме й підтримуватиме оптимізацію бізнес-процесу обліку основних засобів і постійно вдосконалюватиме рівень управління обліком основних засобів. Використовуючи нові технології та застосовуючи нові архітектури, для підвищення ефективності облікової роботи створюється система обліку та управління основними засобами з повними функціями, дружнім

інтерфейсом та бізнес-взаємозв'язком.

Шляхом стандартизації бізнес-процесів і технічних стандартів для подальшого зміцнення здатності управління інформацією та контролю, а також інтеграції систему внутрішнього контролю в систему управління підприємствами залізничного транспорту та передачі ключових процесів та зв'язків до системи контролю відповідно до вимог системи внутрішнього контролю фінансів і бухгалтерського обліку реалізується весь процес внутрішнього контролю та стандартизації процесів обліку й управління внутрішніми фіксованими основними засобами.

Завдяки сортуванню та оптимізації бізнес-процесу можна реалізувати онлайн-процес аудиту всього бізнесу, включаючи придбання основних засобів, відкликання карток, зміну інформації, розподіл, інвестиції, оренду, дарування, довірення, обслуговування, інвентаризацію, коригування вартості, додаткову амортизацію та нарахування амортизаційних відрахувань.

Це також допомагає реалізувати автоматичний потік міжпідрозділових бізнес-даних у системі, забезпечити послідовну ефективність передачі бізнес-даних, реалізувати можливість відстеження кожного процесу аудиту зв'язку та сприяти стандартизації управління фінансовим персоналом; посилює внутрішній контроль управління обліком основних засобів шляхом введення в систему контролю ключових бізнес-ланок.

А за допомогою функції технічного обслуговування електронних аксесуарів для основних засобів і попереднього перегляду в режимі онлайн можна реалізувати керування електронними архівами активів і управління електронною базою, можливість відстеження всього динамічного бізнесу, а також реалізувати такі функції бізнес-обробки, як довірення, продаж, оренда, обслуговування (включаючи капіталізацію капітального ремонту), дарування та вибуття основних засобів, з тим щоб задовольнити вимоги всього процесу управління основними засобами. Забезпечуючи функцію обслуговування основної та вторинної карток, реалізується керування взаємозв'язком розподілу активів, також можна автоматично генерувати відповідні фінансові форми та підтримувати багатоформатний друк і експорт за

допомогою різних функціональних бізнес-даних. За допомогою функції візуального відображення карти активів підприємства залізничного транспорту можуть повністю охопити дані про основні засоби.

3.4 Напрями оновлення та модернізації основних засобів підприємств залізничного транспорту

Розвиток інфраструктури та інновацій визнано однією з ключових цілей сталого зростання України. Зокрема на державному рівні відзначено потребу в розвитку якісної, надійної, сталої та доступної інфраструктури, використанні інноваційних технологій, у т. ч. екологічно чистих видів транспорту. Однак, не зважаючи на це, транспортна інфраструктура на сьогодні є вкрай зношеною. Ускладнили дану проблему і події, пов'язані з воєнним конфліктом, оскільки саме інфраструктурний сектор найбільш потерпає від постійних ударів.

На сьогоднішній день найбільш фізично та морально застарілим залишається наземний та трубопровідний транспорт (за даними 2021 р. 55,1 %). Зокрема надзвичайно складним є стан основних засобів підприємств залізничного транспорту, які навіть під час війни, продовжують активно виконувати вантажні та пасажирські перевезення. Найбільш зношеним серед основних засобів підприємств залізничного транспорту є тяговий рухомий склад, рівень зносу якого досягнув майже 97 %. Зважаючи на високу вартість тягового рухомого складу і обмеженість фінансових ресурсів підприємств залізничного транспорту для забезпечення його належного оновлення, рівень придбання нових одиниць та здійснення модернізації існуючого локомотивного парку є критично низьким.

Враховуючи пропозиції науковців та експертів у залізничній галузі і приймаючи до уваги світові тенденції техніко-технологічної модернізації залізничного транспорту як ключові пропозиції щодо оновлення та модернізації основних засобів підприємств залізничного транспорту слід виділити такі:

- придбання інноваційних видів рухомого складу, що поряд з високими технічними експлуатаційними характеристиками передбачають використання альтернативних джерел живлення, оснащені цифровими датчиками контролю та діагностики стану як власне рухомого складу, так і залізничного полотна. Особливої уваги при цьому заслуговують, наприклад, нові види тягового рухомого складу – гібридні локомотиви, потяги на тягових акумуляторах, на водневих паливних елементах тощо. Їх використання дозволяє фактично виключити викиди вуглекислого газу, знизити споживання енергії та рівень шуму в порівнянні з поїздами локомотивної тяги, покращити характеристики розгону та гальмування, підвищити надійність поїздів та економічність їх експлуатації за рахунок більш раціонального використання місткості;

- електрифікація залізничної мережі.

- модернізація залізничного полотна та розбудова високошвидкісної залізничної мережі.

- впровадження системи ремонту рухомого складу з огляду на технічні характеристики його стану і забезпечення своєчасності проведення ремонтних робіт, впровадження сучасних технологій ремонту, зокрема з урахуванням сучасних тенденцій ресурсозбереження і екологізації;

- забезпечення розбудови мультимодальної транспортно-логістичної інфраструктури,

- розбудова нових транспортно-логістичних маршрутів, що мають значний транзитний потенціал і сприяють розширенню присутності національного залізничного оператора на світовому транспортному ринку;

- створення сучасних об'єктів інноваційної інфраструктури, зокрема інноваційних лабораторій, індустріальних парків, цифрових виробництв та ін., у т. ч. за участі світових компаній тощо.

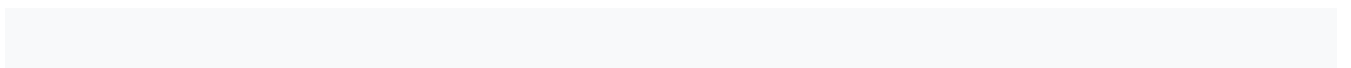
Висновки до третього розділу

В роботі був проведено аналіз ефективності використання основних засобів. На основі виконаного аналізу можна зробити наступний висновок, що коефіцієнт зносу збільшився, дана ситуація є незадовільною, бо це свідчить про погіршення стану матеріально-технічної бази підприємства. Показник фондovіддачі знизився через зменшення вартості основних засобів. Фондоємність є величиною зворотною до фондovіддачі. Цей показник дає можливість визначити вартість основних засобів на одну гривню доходу і характеризує забезпеченість підприємства основними засобами. За нормальних умов фондovіддача повинна мати тенденцію до збільшення, а фондоємність – до зменшення, а в нашому розрахунку спостерігається зворотня ситуація.

Фондоозброєність, навпаки, збільшилась, через зменшення кількості робітників підприємства. Для більш ефективного господарювання підприємству необхідно приділяти більше уваги покращенню основних засобів, оновленню та заміні більш сучасними і модернізованими.

Для більш ефективного використання основних засобів підприємству необхідно приділяти більше уваги покращенню основних засобів, оновленню та заміні більш сучасними і модернізованими. Модернізація в цілому спрямована на підвищення технічного стану рухомого складу, облаштування його новими сучасними системами управління, діагностики та сигналізації, поліпшення комфортності і умов роботи локомотивної бригади.

В роботі надані ключові пропозиції щодо оновлення та модернізації основних засобів підприємств залізничного транспорту.

Висновки

Використання основних засобів вимагає організації нагляду та контролю за їх наявністю й збереженням з моменту придбання до вибуття. В цей період необхідно щомісячно вимірювати розмір вартості втраченої основними засобами, які повинні включатися в витрати на виробництво.

Значення основних засобів на залізничному транспорті визначається тим, яке місце займають знаряддя праці в розвитку продуктивних сил і виробничих відносин.

Основні засоби є невід'ємною складовою діяльності будь-якого підприємства, вони відіграють неабияку роль, зокрема, в економічних процесах.

Згідно НП(С)БО № 7 основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, виконання робіт і надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Відповідно Податкового кодексу України «Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік) його використання.

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікують за групами.

На підприємстві основні засоби надходять у результаті різних господарських операцій. Залежно від способу надходження згідно НП(С)БО 7 використовуються два види оцінки основних засобів: історичну або справедливую вартість. Згідно НП(С)БО 7 «Основні засоби» об'єкт основних засобів - це закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього; конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що відповідає визначенню основних засобів, або частина такого активу, що контролюється підприємством. Об'єкт основних засобів визнається активом, тобто може бути включений до балансу підприємства, якщо вартість його може бути достовірно визначена; існує вірогідність отримання підприємством економічних вигід від його використання. Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються за групами. Згідно НП(С)БО 7 «Основні засоби» для різних цілей використовуються види оцінок.

Основні засоби зараховуються на баланс за первісною вартістю.

Об'єктом дослідження є Служба локомотивного господарства є структурним підрозділом регіональної філії «Південна-Західна залізниця» акціонерного товариства «Українська залізниця» (далі – Залізниця). Служба у своїй діяльності керується законодавством України, актами акціонерного товариства «Українська залізниця», Залізниці.

Служба є слабо ліквідним, неплатоспроможним підрозділом та має нестійкий фінансовий стан.

Практичне дослідження об'єкта дозволило виділити наступні особливості бухгалтерського обліку основних засобів.

Визначено, що методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, порядок їх обліку та руху основних засобів а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності повинні формуватися в Україні на основі Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» .

Облік основних засобів ведеться в таких розрізах: надходження,

амортизація, ремонт, переоцінка, вибуття основних засобів.

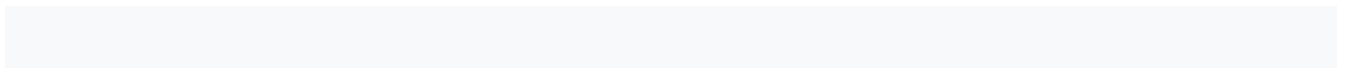
Для організації обліку, інвентаризації руху основних засобів на підприємствах залізничного транспорту наказом керівника, відповідно до Примірного положення про постійно діючу комісію по організації обліку основних засобів на підприємствах залізничного транспорту, затверджену наказом Укрзалізниці від 03.07.2000 року № 254-Ц, створюється постійно діюча комісія. Усі операції, пов'язані з рухом основних засобів, оформлюються первинними документами, які забезпечують правильність і своєчасність їх обліку.

Щоб перевірити збереження і використання основних засобів їх за даними балансу, правильність аналітичного і синтетичного обліку основних засобів, своєчасність відображення в обліку операцій, пов'язаних із введенням їх в експлуатацію, вибуттям, нарахуванням зносу і амортизації основних засобів проводять контрольні перевірки - інвентаризацію.

В роботі був проведено аналіз ефективності використання основних засобів. На основі виконаного аналізу можна зробити наступний висновок, що коефіцієнт зносу збільшився, дана ситуація є незадовільною, бо це свідчить про погіршення стану матеріально-технічної бази підприємства.

Зокрема надзвичайно складним є стан основних засобів ,які продовжують активно виконувати вантажні та пасажирські перевезення. Найбільш зношеним серед основних засобів підприємств залізничного транспорту є тяговий рухомий склад. Зважаючи на високу вартість тягового рухомого складу і обмеженість фінансових ресурсів підприємств залізничного транспорту для забезпечення його належного оновлення, рівень придбання нових одиниць та здійснення модернізації існуючого локомотивного парку є критично низьким.

Для більш ефективного використання основних засобів підприємству необхідно приділяти більше уваги покращенню основних засобів, оновленню та заміні більш сучасними і модернізованими.

Перелік використаних джерел

- 1 Господарський кодекс України [Текст]: офіційний текст: станом на 20 січ.2007р. – Х. Одісей, 207. -240с.
- 2 Податковий кодекс України [Текст]: офіційний текст: станом на 23.12.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. - N 13-14, N 15-16, N 17, ст.112.
- 3 Статут залізниць України [електронний ресурс]: [постанова Кабінету Міністрів України від 6 07. 1998 р. № 457]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/457-98-%D0%BF>
- 4 Бенько, М.М. Інформаційні системи і технології в обліку [Текст]: навчальний посібник для вузів / М.М. Бенько. – К.: КНТЕУ, 2006. – 362 с.
- 5 Бойко В.М. Бізнес: словник-довідник / В.М. Бойко, П.Г. Вашків. – К.: Україна, 2008. – 565 с.
- 6 Бутинець, Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік [Текст]: навчальний посібник для вузів / Ф.Ф. Бутинець. – Ж.: ПП "Рута", 2006. – 832 с.
- 7 Бутинець, Ф.Ф. Економічний аналіз [Текст]: навчальний посібник / Ф.Ф. Бутинець. – Ж.: ПП "Рута", 2004. – 735 с.
- 8 Бутинець, Ф.Ф. Інформаційні системи бухгалтерського обліку [Текст] / Ф.Ф. Бутинець. – Ж.: ПП « Рута», 2002. – 544 с.
- 9 Бутинець Т.А. Основні засоби: точка зору економіста / Т.А. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2015. – № 5. – С. 22–36.
- 10 Величко, О. Г. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні [Текст] / О.Г. Величко, С.Ф. Голов. – Д.: ТОВ «Баланс-Клуб», 2010. – 768 с.
- 11 Войнаренко М.П. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту: навч. посіб. / М.П. Войнаренко, Н.А. Пономарьова, О.В. Замазій. К.: Центр учбової літератури, 2010. 488 с.
- 12 Гарасим, П.М. Фінансовий облік і звітність на підприємствах різних

галузей [Текст]: навчальний посібник / П.М. Гарасим, А.Я. Кізима, П.Я. Хомина. – Т.: «Астон», 2010. – 288 с.

13 Гольцова, С.М. Бухгалтерський облік [Текст]: навчальний посібник / С.М. Гольцова, І.М. Плікус. – С.: ВТД «Університетська книга», 2006. – 255 с.

14 Грабова, Н. М. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках[Текст]: навчальний посібник / Н.М. Грабова, Ю.Г. Кривоносов. – К.: А.С.К., 2011. – 416 с.

15 Грибовська Ю.М., Кононенко Ж.А. Застосування інформаційних систем в управлінні підприємством. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 47: веб-сайт. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2171/2098> (дата звернення: 24.09.2024).

16 Дикань В. Л., Обруч Г. В. Управління реалізацією спільних інвестиційних проектів за участю підприємств залізничного транспорту в умовах цифровізації. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2020. № 69. С. 9-21.

17 Домбровська, Н.Р. До питання нарахування основних засобів [Текст] / Н.Р. Домбровська // Облік і фінанси. – 2013. – №4. – С.45 – 48.

18 Жадько, К.С. Бухгалтерський облік у схемах і таблицях [Текст]: навчальний посібник / К.С. Жадько, В.В. Семенюта, Л.Ш. Олійник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 112 с.

19 Кужельний, М.В. Теорія бухгалтерського обліку [Текст]: навчальний посібник / М.В. Кужельний, В.Г. Лінник. – К.: КНЕУ, 2011. – 334 с.

20 Куцик П.О. Концепція уніфікованої системи обліку та звітності в корпоративному управлінні: монографія. Львів: Видавництво Львівського-торговельно-економічного університету, 2017. 408 с.

21 Михайлов, М.В. Теорія бухгалтерського обліку [Текст]: навчальний посібник / М.В. Михайлов, М.Г. Михайлова, А.І. Глумаченко, В.П. Гончар. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 247 с.

22 Овчарук І., Боклаг Є. Інформаційні системи на залізничному транспорті: розвиток та перспективи. Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері. 2020. Том 3, №2. С. 170-182.

23 Підсумки роботи залізничного транспорту України у 2022 році. Національний інститут стратегічних досліджень : веб-сайт. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidsumky-roboty-zaliznychnoho-transportu-ukrayiny-u-2022-r> (дата звернення: 19.10.2023).

24 Попова В.Д., Петренко А.Я. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення. Економіка та суспільство. 2018. №18. С. 994-1001.

25 Проєкт оновлення парку вантажних вагонів на 2022-2028 роки. railexproua.com: веб-сайт. URL: <https://railexproua.com/> (дата звернення: 19.10.2023).

26 Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» затверджено наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000р. № 92 із змінами та доповненнями від 08.02.2014р. № 48.

27 Про аудиторську діяльність: Закон України [затверджений постановою Верховної Ради України від 22.04.1993р. №3125-XII зі змінами та доповненнями](#) від 16.10.2012р. № 5463-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>

28 Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України затверджений наказом Президента України від 16.07.1999р. № 996-XIV із змінами і доповненнями від 24.10.2013р. №663-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

29 Про залізничний транспорт: Закон України затверджений Кабінетом Міністрів України від 04.07.1996р. № [274/96-ВР](#) із змінами і доповненнями від 05.07.2012р. № 5099-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/273/96-%D0%B2%D1%80>

30 Про затвердження Положення про Державну адміністрацію України залізничного транспорту : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.02.1996р. № 262 із змінами і доповненнями від 20.03.2013р. № 170 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/262-96-%D0%BF>

31 Рибалко О.М., Уколова О.Г. Шляхи удосконалення організації обліку основних засобів. ЛОГОС. Мистецтво наукової думки. 2019. №7. С. 19-22.

32 Стрелко О. Г., Бердниченко Ю. А., Соловійова О. С., Кравченко О. В.,

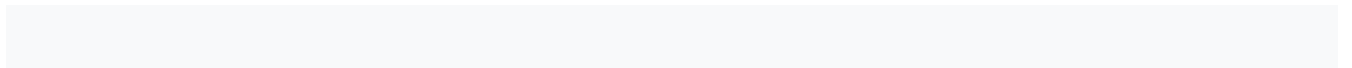
Дорошенко М. М. Підвищення ефективності залізничних перевезень за рахунок модернізації об'єктів залізничного транспорту загального користування. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Технічні науки. 2021. Т. 32 (71). № 5. С. 279-285.

33 Старенька О.М. Стан використання сучасних інформаційних технологій для бухгалтерського обліку на підприємствах. Вісник соціально-економічних досліджень. 2022. №1-2(80-81). С. 61-75.

34 Сусіденко В.Т. Інформаційні системи та і технології в обліку: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 224 с.

35 Топоркова О.А., Касянюк Ю.А. Цифрові технології обліку і контролю розрахункової дисципліни на залізничному транспорті. Економіка та суспільство. 2020. Вип. 40: веб-сайт. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1455/1400> (дата звернення: 01.10.2024).

36 Укрзалізниця [Електронний ресурс]: офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.uz.gov.ua>

АКТ

перевірки кваліфікаційної роботи магістра на наявність ознак
академічного плагіату

Відповідно до даних сервісу Strikeplagiarism кваліфікаційна робота «Організація обліку основних засобів, аналіз з метою підвищення ефективності їх використання у структурному підрозділі залізниці», автора: Дмитрів Т.І. містить 9,33 % запозичень. Ознаки академічного плагіату – відсутні.

Перевірку виконала доцент кафедри «Фінанси, облік і аудит» Вікторія Орлова

11.12.2024 р.